

IN MEDIAS RES

Број 1
Година 2023

MAAA
MACEDONIAN AMERICAN ALUMNI ASSOCIATION

ISSN 2955-229X

IN MEDIAS RES

Списание на студентите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“

IN MEDIAS RES

Списание на студентите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“

Издава:

Филолошки факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

Излегува:

Квартално, во електронски формат

Уреднички одбор:

Андреј Медик Лазаревски, главен и одговорен уредник; Катедра за општа и компаративна книжевност

Ангела Бошкоска, Катедра за општа и компаративна книжевност

Марија Велинова, Катедра за општа и компаративна книжевност

Михаела Стевковска, Катедра за општа и компаративна книжевност

Благоја Јовановски, Катедрата за англиски јазик и книжевност

Марија Наумоска, Катедра за македонска книжевност и култура

Тамара Николовска, Катедра за англиски јазик и книжевност

Координатор:

проф. д-р Зорица Т. Стрезовска, професорка на Катедрата за англиски јазик и книжевност и Претседателка на МААА

Јазично уредување:

Стефан Спасовски, Катедрата за македонски јазик

Благоја Јовановски, Катедрата за англиски јазик и книжевност

Техничко уредување и дизајн на корица:

Ајнур Касо

Адреса на редакција и контакт:

бул. Гоце Делчев 9а (Филолошки факултет „Блаже Конески“), 1000 Скопје

e-mail: inmediasresflf@yahoo.com

Списанието излегува со помош и поддршка на студентите и Деканатот на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје, Факултетското студентско собрание и Новинарскиот клуб на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје

С о д р ж и н а

Воведен збор од уредниците.....	5
Воведен збор од координаторката на проектот.....	7
АВТОРСКИ ТЕКСТОВИ	9
Поезија	10
<i>Бисера Стефановска</i>	
Политика	11
<i>Дејвид Величковски</i>	
Дедова тврдина	12
<i>Дарија Јовановска</i>	
Бевме мали...	13
<i>Дафина Веселиновска</i>	
Медот тече...	14
<i>Александра Трајковска</i>	
Низ маглата на нечовечноста	15
Проза	17
<i>Елена Шаптеска</i>	
Три	18
<i>Анастасија Лефкоска</i>	
The Gravedigger	20
Импресии	22
<i>Ива Делевска</i>	
Што се случуваше на 31. издание на филмско-театарскиот фестивал „Скомрахи“?	23
<i>Јана Фидановска</i>	
„Табли“ – како иконите и ѕидните слики станаа инспирација за апстрактното сликарство на Орце Нинески	26
<i>Лина Станоевска Пума</i>	
МОТ како главна компонента за егзистенцијата на театарот	28
<i>Тамара Мицајковска</i>	
Како си поминавме на поетската вечер со Влада Урошевиќ?	30
<i>Михаела Стевковска</i>	
Без помисла (кон „Мими“, 2022, Даријан Пејовски)	32

Есеи	36
<i>Марија Велинова</i>	
Уметничкото дело помеѓу традицијата, колективот и авторот во есејот „Еден опит“ на Блаже Конески	37
<i>Ведрана Петрова</i>	
Македонија го живее опусот на Горан Стефановски	43
Студентски став	45
<i>Иван Трајковски</i>	
Студентските бифеа: Повеќе за професорите отколку за студентите	46
ИНТЕРВЈУА	48
<i>Ангела Таневска</i>	
Интервју со Владимир Мартиновски, декан на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“	49
<i>Марија Наумоска</i>	
Интервју со Иван Антоновски	53
<i>Сара Марковска</i>	
Интервју со Горјан Петревски	59
<i>Благоја Јовановски</i>	
Интервју со Савче Ѓошева, правобранителка и претседателка на ФСС	62
СТУДЕНТСКИ ЖИВОТ	65
Што се случува на Филолошкиот факултет?	66
Студентите препорачуваат	71
Волонтирај	74
АВТОРИ НА ТЕСКТОВИ ВО ОВОЈ БРОЈ	75

ВОВЕДЕН ЗБОР

Слободно може да се каже дека студентскиот живот **конечно** се враќа на факултет со сите настани, промоции, книжевни читања, трибини, дискусии што се одржуваат на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, а меѓу сите овие нешта кои повторно се појавуваат е и реактуализираното списание на студентите од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, *In medias res*. Зошто реактуализирано? Бидејќи пред повеќе години на нашиот факултет се појавува едно место каде студентите можат да ги остваруваат своите првообјави, да го изложуваат тоа што го работат за време на предавањата (текстови, есеи, критики, рецензии), како и да објавуваат свои креативни текстови (поезија, проза и друг вид книжевност). Списанието веројатно згаснува со пандемиската ситуација, но затоа, сега, на крајот на оваа година го отпочнуваме повторно *In medias res*, во малку поразличен формат, но со задржана идеја списанието да биде медиум или канал за студентскиот глас, творештво и став.

Зошто *In medias res*? Добро е познато дека оваа синтагма која е во употреба до ден денес се појавува во поетичкиот трактат на Квинт Хоратиј Флак, „*Ars poetica*“ со значење *во средината на предметот*. Хоратиј го употребува овој исказ кога зборува за Хомер како за идеален епски поет, а пофалбата се однесува на тоа дека кога Хомер зборува за Тројанската војна тој го носи читателот директно во средината на предметот т.е. *in medias res* на случувањата. Па оттука, ова списание има за цел да ве однесе во самата суштина, во есеницијата, во средината, *in medias res* на студентските случувања. Затоа и решивме реактуализираното издание на *In medias res* да биде проширено и покрај студентските трудови, да има рубрики поврзани со студентскиот живот, успехите на студентите, простор за укажување на студентските проблеми, како и отворање на простор студентите да предложуваат книги, филмови и музика и да можат да пронајдат можности за волонтирање и студентски активизам.

Во првиот број се поместени повеќе поетски и прозни прилози, прилози во рубриката *Импресии* каде ќе може да прочитате осврти, критики, рецензии на книги, филмови и настани, една студентска колумна, 4 интервјуа, како и да прочитате за неколку случувања

на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“. А на крајот од списанието, можете да ги погледнете предлозите за книги, филмови, музика и опциите за волонтирање.

Списанието ќе излегува квартално и е книжевно-лингвистички насочено, отворено е за сите студенти што се заинтересирани за објавување и споделување на своите трудови и креативни текстови. Концептот ќе се проширува и надоградува, па за во следниот број очекуваме списанието да се надополни и со книжевни преводи и есеи, како и со други можни предлози што би произлегле од студентите. А, зошто да не, и една алумни рубрика каде што ќе се запознаваме со творештвото и на поранешните студенти од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“.

За крај, сакаме да се заблагодариме до деканот на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, проф. д-р Владимир Мартиновски, кој ја прифати и ја помогна иницијативата за повторно активирање на списанието, до професорката д-р Зорица Т. Стрезовска која е координаторка на Новинарскиот клуб при нашиот факултет, со чија помош го работиме ова списание. Секако, благодарност и на околу дваесетте автори и авторки на текстовите во овој прв број кои ја надополнија содржината на списанието.

од Уредничкиот одбор на *In medias res*

In medias res е никулецот на новинарскиот клуб

проф. д-р Зорица Трајкова Стрезовска

Редовна професорка на Катедрата за англиски јазик и книжевност

Претседателка на Македонско-американската алумни асоцијација

Вклучувањето во воннаставни и волонтерски активности е од огромно значење за развојот на студентите како сестрано-образовани млади луѓе, свесни и чувствителни за околината и потребите на општеството од заеднички хуман и креативен придонес за општото добро. Способноста да се направи позитивна промена и да се остави печат на институционално, но и на општествено ниво, дава пријатно чувство на припадност и корисност и е мотив за постојан раст, личен и професионален развој.

Во периодот кога нашата земја се соочува со огромен одлив на млади луѓе кои го вложуваат целиот капацитет и стекнато знаење во иднината и доброто на други држави, наместо во својата, Македонско-американската алумни асоцијација (MAAA) реши да се насочи на проект кој ќе ги мотивира младите да се вклучат како активни чинители во општеството. Поддржан од американската амбасада во Скопје, а во соработка со четирите државни универзитети во нашата земја: „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, „Св. Климент Охридски“ - Битола, „Гоце Делчев“ - Штип и Тетовскиот универзитет. Проектот „Алумни поддршка на волонтерски и воннаставни активности“ повеќе од една година прави промена во студентскиот менталитет преку мотивирање и поттикнување соработка на студентите од различни факултети, кампуси и универзитети врз основа на нивните заеднички интереси. Стекнување свесност дека односот со општеството е двонасочен процес и дека секој еден од нас е должен да даде придонес во изградбата на подобар и поквалитетен живот е во основата на идејата и целта на MAAA со овој проект.

Во изминатиов период беа направени бројни студентски волонтерски активности во соработка со граѓански асоцијации, невладини непрофитни организации, креативни центри и државни институции. Студентите од сите четири државни универзитети, меѓу

кои и УКИМ, се вклучуваа во активности за подигнување на свеста за тугите потреби, меѓусебната толеранција и социјалната инклузија на сите единки во општеството. Според нивните изјави, волонтирањето им помогнало продуктивно да го исполнат слободното време и да бидат корисни за себе и за околината.

Воедно, проектот поддржува и вмрежување на студентите од различни факултети и универзитети во воннаставни клубови од посебен интерес. На Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, во изминатиов период, се основаа два клуба – Филмски, театарски и дебатен клуб и Новинарски клуб.

Новинарскиот клуб беше создаден како резултат на соработката помеѓу студентите од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ и од Правниот факултет „Јустинијан Први“ (отсек новинарство), со цел споделување на знаењата од различната експертиза, јазична и новинарска (правна), и нивна конкретна примена во разни пишани и електронски медиуми, како на пример во создавање или возобновување на студентските списанија на факултетите, како и активно вклучување во работата на Универзитетското радио преку снимање на поткасти и разни радио-емисии на теми од интерес за студентите. Досега се одржаа неколку средби и три официјални работилници со познати успешни новинари: Снежана Лупевска - Созен, Игор Петровски и Огнен Јаневски, на кои студентите беа запознаени со основите, принципите и етичките начела на новинарската професија, спецификите на пишување на текстови од различни жанрови како и држење на јавен говор, снимање поткасти и видео/аудио-интервјуа.

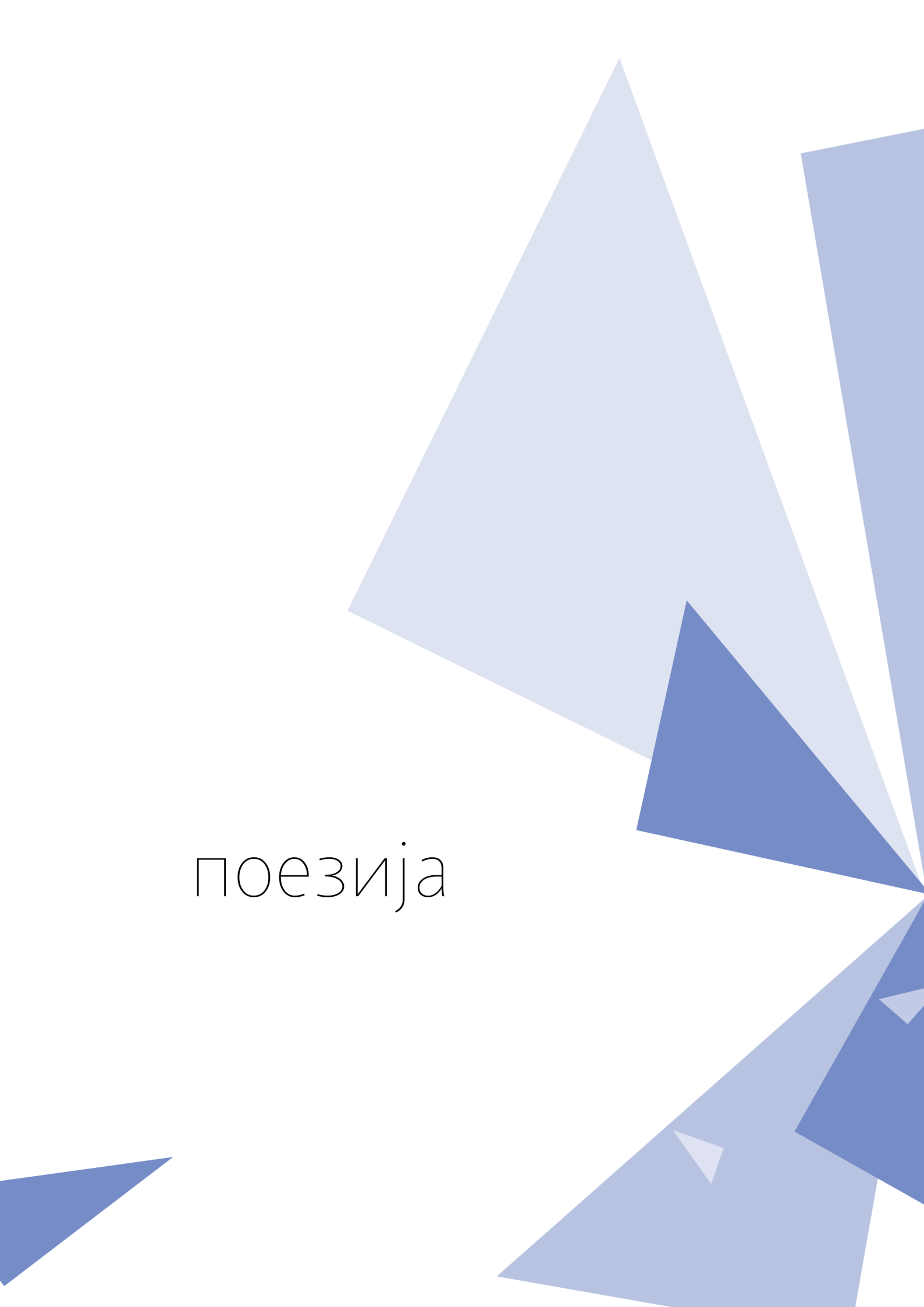
Првиот проект на новинарскиот клуб е возобновувањето на списанието *In medias res* на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Скопје, во соработка и со поддршка на Деканатот и деканот на факултетот, проф. д-р Владимир Мартиновски, како и во соработка со Факултетското студентско собрание. Членовите на новинарскиот клуб избраа Уредувачки одбор на списанието (кој се состои од студенти од различни катедри на Филолошкиот факултет) и предложија рубрики кои сметаа дека се атрактивни и од интерес за студентите. Списанието претставува платформа на која студентите имаат можност да објавуваат свое лично творештво, да пишуваат свои импресии, осврти, рецензии и критики за книги, филмови, музички албуми и настани, да го изнесуваат својот став за разни теми поврзани со студентскиот живот, за предизвиците со кои се соочуваат, да препорачуваат корисни книжевни дела, музика, филмови, настани, како и да се поттикнуваат на општествено корисна волонтерска активност.

In medias res е никулецот на Новинарскиот клуб, кој им отвора на студентите прозорец кон широкиот спектар на можности, кон просветлување и отворање на умот за уметноста, книжевноста, културата, ја поттикнува креативноста и воопшто смислата за творење и придонесување во локален и глобален контекст. Македонско-американската алумни асоцијација ќе продолжи да ја поддржува работата на Новинарскиот клуб и на сите вакви студентски здруженија и активности со кои се придонесува за унапредување на високото образование во нашата земја.

авторски ТЕКСТОВИ

Еднаш Господин П. гласно им велеше на своите ученици: „In medias res! In medias res!“, а тие збунето го гледаа. Тогаш тој рече: „Немојте да ми кружите као киша око Крагујевца!“, и тие ја сфатија мудроста на неговите зборови.

извадок од циклусот „Господин П. според Хармс“ од збирката разкази „Отсечки стварност“ на Ѓоко Здравески

поезија

УДК 821.163.3-1

Бисера Стефановска

Политика

Отворија кино за лукавите,
билетот чини денар.
Сликата - заматена
и картите распродадени.
Чекори користољубие,
тоа најстрашно спокојство.
За валкана рака се држат,
чистотата ја сокриваат.
И да блесне странско сонце
под чадор ќе се скријат.
Играат игра на мумии,
неми и осакатени.
За нив лагата е кралица,
а вистината - тешка пијаница
избезумена што се крие зад меани
каде никој не стапнува.

УДК 821.163.3-1

Дејвид Величковски

Дедовата тврдина

на дедо ми

Ветрето полека минува
низ пукнатините на камењата
издлабени од времето.
Ги гали нежно
како детските рачиња
кога го каснуваат
првото лепче од фурната
направено од мајките.
Додека животните уживаат во пасењето
и мелодијата што тече од татковите усни.
Ветрот полека ја отвора
старата раскрцкана врата.
Пред него се наоѓа сè
што некогаш имало живот.
Пробува да ја оттурне прашината
од креветот, од креденецот, од печката,
но не успева.
Времето повторно си го направило своето.
Луѓето кои некогаш ги порасна,
а претходно беа деца,
сега повторно ги зема кај него.

УДК 821.163.3-1

Дарија Јовановска

...
Бевме мали.
Растевме сами
во мали соби
со затворени врати.
Сидовите не нè спречија
да сонуваме за големи нешта.
Бевме мали.
Сонувавме за светот
и мислевме дека во него
сепак има нешто свето.
Ги сакавме реките,
бидејќи тогаш беа чисти
и во нив течеше живот
каков што течеше во нас.
Кога нè болеше, плачевме,
ги пуштавме реките да истечат,
да пронајдат пат по кој ќе бидат,
а со нив и ние (сè) баравме.
Сега не сме веќе мали,
не сме чисти ни живи.
Повеќе суви, осудени,
повеќе не сме одошто сме.
(Не)кој ни ја зема сета вода
и што ќе сме сега вакви
ние пустите?

УДК 821.163.3-1

Дафина Веселиновска

Медот тече
Имам време
Во недела вечер
Потпрена на кујнската маса
Го гледам медот
како тече и тече и тече
Гледам соништа тешки во медот
Пишувам со медот
Пишувам желби на медот
Прави слатки кругови медот
И ми го покажува
Она што не може да е
Она што не може да светне
Низ моите солзи
Кои си ги собира како данок
Ама овој мед
Е мојот свет
Во недела навечер
Во есен
Додека костени се варат.

УДК 821.163.3-1

Александра Трајковска

Низ маглата на нечовесноста

Небото крвави, а крвта е просирна.
Во рака – вино, измешано со солзи.
Пијејќи го низ магла слепо талкам
и од јасни прашања се гушам:
Како да ѝ објасниш на чаша празна
како е да се биде полна со вино?
Како е да се биде полна со љубов?
И продолжувам да се прашувам:
Каде ви се чувствата?
Каде ги сокривте срцата?
Чија љубов ја украдовте,
а чиј нож срце ви боде?
Каква е оваа дрска суровост?
Од каде научивте за омразата?
Какви се тие очи испиени,
какви се тие зборови празни?
Каде исчезна љубовта?
Каде згасна надежта?
Каде се изгуби ти?
Во чиј универзум?
Во чии очи, во чие срце?
Со омраза како и обично
секое срце стана себично,
така маглата почна да се крие

во очите на луѓето.
Нечовечноста
стана невреме на векот.
Пронајди се во својата магла,
стани вистински човек.
Нека погледот ти се замати
од солзите на покајанието.
Низ воздишка пушти го срцето,
низ солзи спушти го егото.
Потоа полека рака испружи,
и на човештвото подари му ружи.
А јас ќе те чекам несомнено,
мошне трпеливо и мирно,
сè додека не ми кажеш
да се сретнеме во маглата
за да ја бараме правдата,
низ загаденоста,
низ загрозеноста,
низ отфрленоста,
низ маглата на нечовечноста.

проза

ТРИ

Мораше да поминам тука. Оваа улица е неизбежна за поминување додека одам на работа. Од малото кафуле кое се наоѓа на три минути од мојата зграда и на истава улица, секое утро купувам по три кафиња, едно за мене и уште две за моите двајца колеги. Додека девојката која работеше таму ги пишуваше нашите имиња на кафето, ме погледна и некако со страв напиша име на третото кафе. Кога излегов од кафулето видов дека на третото кафе го пишуваше моето име, но не обрнав внимание. Одејќи по улицата поминав покрај една бабичка. Поминувајќи се почувствував некако чудно, па решив да се свртам и да ја погледнам уште еднаш. Кога се свртев, бабата исто така ме гледаше, ја крена раката и ми покажа три прста, како да сакаше да ми го симболизира бројот три и нешто промрмори, но бидејќи бев далеку не ја чув. Денот помина вообичаено и легав да спијам. Ја сонував истата бабичка од улицата која во сонот ми рече: „Три дена.“

Прв ден. Тргнав да одам на работа. Излегувајќи од излезот, пред мене падна девојка која се самоуби скокајќи од зградата која е отспротива на мојата. Тоа беше девојката која работеше во кафулето. Не можев да си поверувам што се случува и паднав во несвест сè додека не дојде Брзата помош која ми даде лек за смирување. Полицијата дојде и се распраша како се случи настанот, па слушнав една госпоѓа која од подалеку ја видеде случката како му раскажува дека девојката се фрли од третиот спрат на зградата. Полицијата рече дека во три дена од секоја недела во месецов има самоубиства. По случката не отидов на работа и останав дома цел ден.

Втор ден. До мојот стан имам една сосетка која е неподвижна и на која јас ѝ ги купувам лековите. Тоа утро таа беше излезна пред влезот на нејзиниот стан и ми кажа дека пред два дена на нејзината врата чукнала некоја бабичка која била навистина чудна, бидејќи само ѝ покажала три прста без да каже ниту збор и си заминала. Ми даде пари и ми кажа од кои лекови да ѝ купам. Ги купив лековите, ги однесов и заминав на работа. Кога се вратив пред зградата имаше Брза помош и кога се доближив до станот на сосетката, ја видов неа како лежи мртва во својата количка, а покрај количката лековите кои ѝ ги купив. Докторите ми кажаа дека се отрула со лековите. Полицијата дојде и рече дека

ова е второто самоубиство за оваа недела и дека недостига уште едно за да биде ист бројот како претходните недели.

Трет ден. Необјасниво чувство. Чувствував страв мислејќи дека ќе бидам сведок и на следното самоубиство. Одев по истата улица и повторно ја здогледав бабата. Таа за првпат ми се доближи и ми рече дека јас сум следна и да не го заборавам бројот три и си замина. Знаев дека следува последното, трето самоубиство за оваа недела. Знаев дека јас сум на ред. Но, наместо јас, човекот што се движеше спроти мене се фрли пред автомобил и се самоуби. Чувствував збунетост, но и среќа, бидејќи не бев личноста која треба да се самоубие во моментот. Само што, не знам зошто подоцна имав некоја необјаслива потреба во следните три дена на случајни минувачи кои ќе се свртеа накај мене да им покажувам три прста како да им го покажувам бројот три. Па, еве со години им покажувам така, три дена во неделата бројот три.

Елена Шаптеска

THE GRAVEDIGGER

‘Dig – dig – dig’, the gravedigger thought to herself. ‘Dig ‘till your hands bleed, dig ‘till your lungs scream, dig ‘till the last of the last of the bodies are buried. Dig so no one can find them, dig and bury, bury them safe, bury them quiet, but sane, so when the time comes and when they rise again, they will be strong and without shame, without torn clothes and monikers attached to their name. Dig – dig – dig gravedigger, the last of your kind’, whisper the voices in her mind, whisper the leaves on the Weeping Willow, whisper the ropes that soon will await her on the Gallows, for she is the one to which nowadays the dying turn – she which brings forth the question: Who will bury her when she is gone? No matter. She has digging to do, she has hiding to do. She has lying to do.

“You there! What are you doing?!” She jumps at the bellowing voice of the guard, turns off her gas lantern and prays one last time for the sleeping God from her mother’s stories to finally awaken, but the bastard is nowhere to be found – the sky’s empty over the graveyard, just like the first time she came around; a child of merely fourteen, bloody and bruised and scared to death picking up a shovel to make herself a bed, finding a goal instead. Bury. With grace and respect and safety, bury the dead. Drag them from the Gallows, lift them from the trenches, and steal them before their bones are mounted on His walls, before their skulls make up His bloody throne. Bury, bury the dead, bury along the memories of a free and happy life with them never in this lifetime to be dug up again.

“Nothing, Sir,” she lies. “Nothing, Sir, just tending to my garden.”

“At this time of night?” the guard asks because he believes her. He’s never seen a graveyard before.

“Yes, Sir, I couldn’t sleep.”

The guard moves closer, looks at the gigantic beds of earth that are freshly filled in. He turns to her. “And what is it you grow?” He asks her, almost confused, almost curious. He is young, maybe twenty at most, still kind – she thinks, but the edge of cruelty that’s begun to set at the edges of his eyes and mouth speak otherwise.

“Whatever His Majesty wishes, Sir.” she answers and immediately realizes it’s the wrong thing to say because his eyes pull back and his mouth twists in a sneer.

“His Majesty does not wish for anything! He knows what He wants. Tell me then Miss, what are you hiding?” He asks and begins circling her.

“Nothing Sir. I swear!” she lies.

“Are you one of them?” he asks.

“No! No, I swear!” she lies and even cries to make her story believable, she even erases the truth from her head for a moment– she has to. It is the only way she can properly bury the dead.

“You know what, Miss? I think you’d make a fine stepping stool for His Majesty.” Utters the guard and lunges after her, but before he can grasp her, she picks up the shovel and hits him over the head. ‘Bury. Bury the memories, bury the dead.’ The voices speak and she buries him instead.

‘Dig – dig – dig’ the job’s almost done’, but as she turns around all the graves are gone. The bodies are in piles in the Palace of Bones, some laying there making a carpet, others twisting in order to make the King a throne.

“You’ll never escape me, this place, your bed!”, he kicks the bodies and they turn to paper, to paintings, to pieces of her own heart and go flying “Your bones, I think”, he says, “ Will make a fine crown upon my head!” He screams and all goes dark.

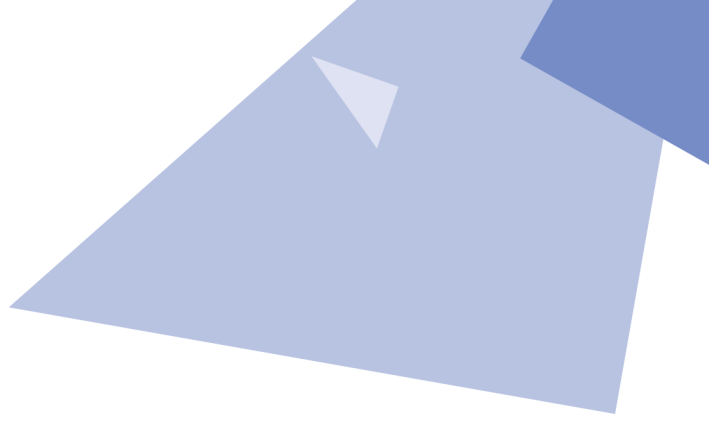
“She fainted. She fainted. Help! Mom!” the doctor rushes in, two nurses follow, one experienced, one new – faint of heart; she cries at the sight. An adult, like a child holding its mother and begging her to open her eyes.

She can’t take it. She goes out and fetches the file: Madeline Grey, woman, artist and writer, Prisoner of War, of The Patriarchy, Extreme abuse survivor.

She goes back in. Madeline is lying in bed, opens her mouth and then a quick: “Dig – dig – dig, bury the memories and bury the dead” – and it all starts again inside her head.

Анастасија Лефкоска

импресии

ФДУ
1 - 5 - 11
2023

ШТО СЕ СЛУЧУВАШЕ НА 31. ИЗДАНИЕ НА ФИЛМСКО-ТЕАТАРСКИОТ ФЕСТИВАЛ „СКОМРАХИ“?

„Скомрахи“ е студентски театарски фестивал и меѓународна средба на студенти од драмските академии од Балканот и пошироко. Годинава на фестивалот гостуваа претстави од 11 држави од Европа, како: Хрватска, Чешка, Шпанија, Полска, Албанија, Србија, Турција, Црна Гора, Бугарија, Косово, Романија.

31. издание на фестивалот „Скомрахи“ траеше од 1. до 5. ноември 2023, а се отвори со проекција на филмот „Тага“, кој ја опишуваше приказната на еден таксист, чија работа му налагаше да биде опкружен со луѓе, но не и да најде барем еден човек со кого би ги споделил маките за својот починат син. Филмот ни кажува колку тешка е загубата на сопственото дете, но уште потешка станува истата кога човек е осамен.

Потоа следуваше претставата „Вилицата на Ибен Бајерс“, режирана од Борис Василевски, играна на сцената во Драмскиот театар од група актери кои се дел од независната тетарско-младинска организација, наречена „Штрих“. Главната тема е критиката на човекот и општеството. Во претставата играа: Марјан Наумов, Благојчо Стојанов, Гоце Андонов, Ава Хусеини, Томислав Давидовски, Катерина Јовановиќ, Ања Митиќ, Нина Елзесер, Јанка Лефкова и Ана Грамосли. Продуцент е Андреа Маркоска, драматург е Стефан Миленков, комстимографијата на Марта Дојчиновска, сценографијата

на Ненад Тонкин и музиката на Сашко Костов. Една реплика која ми остави впечаток беше поврзана со четирите шанси кои ги имаме во животот, имено, после факултет, кога човекот е медицински подготвен, кога е во права мудрост и кога нема што да изгуби (старост).

Вториот фестивалски ден имав прилика да ја гледам монодрамата „Gypsy Boxer“ изведена од студентите на Факултетот за уметност од Турција. Претставата е адаптација на вистинита приказна која го раскажува животот на еден боксер кој станува германски шампион во време на нацистичката експлоатација. Монодрамата, иако со многу тешка и чувствителна тематика, сепак актерот со леснотија и страст го извади најискреното пред себе.

Најмногу имав прилика да се зближам со студентите од Турција, па така, имав прилика да ги прашам за искуството на овој наш фестивал за кој велат дека им оставил впечаток, а и уживале во атмосферата на Факултетот за драмски уметности во Скопје.

На 4. ноември ја гледав презентацијата „Празен простор до уметнички настан“ на студентите од Факултетот за технички науки – оддел за уметност и дизајн од Нови Сад. Презентацијата беше изведувана во дворот на ФДУ, на 4 различни локации. На четирите места студентите имаа изработено сценографија и актерите изведуваа различни перформанси, некои со танц, некои со дијалог, некои, пак, имаа интеракција со предметите кои беа дел од сценографијата. Дворот го означуваше празниот простор, а уметничкиот настан е сè што беше дел од сценографијата.

На 5. ноември се случи затворањето на фестивалот „Скомрахи“. Сегашните и дипломираните студенти на Факултетот за музичка уметност имаа подготвено репертоар на оркестрации на филмска музика. Се свиреа композиции од филмовите “The scent of a woman”, “Cinema Paradiso”, “The Godfather” и „Со маки сум се родила“ од филмот „Пред дождот“. Оркестарот беше прилично мал: 3 виолини, 1 челист, тапан и кавал. Студентите се подготвувале околу 3 недели, а имаа 30 минутна изведба на прекрасни мелодии со што го затворија „Скомрахи“. Ваквото затворање на фестивалот придонесе кон потсетување на стари, добро познати филмски мелодии, а целата изведба даде едно убаво заокружување на целиот театарски фестивал. Во публиката можеа да се видат многу позитивни реакции од присутните, а за ова издание на „Скомрахи“ може да се каже дека беше успешно затворено.

Ива Делевска

*фотографиите се преземени од официјалната Фејсбук-страница на Академска сцена на ФДУ - Скопје.

„ТАБЛИ“ – КАКО ИКОНИТЕ И СИДНИТЕ СЛИКИ СТАНАА ИНСПИРАЦИЈА ЗА АПСТРАКТНОТО СЛИКАРСТВО НА ОРЦЕ НИНЕСКИ?

Првата самостојна изложба на ликовниот уметник Орце Нинески за љубителите на сликарството во главниот град, слободно може да се нарече полн погодок. Поставена во изложбениот салон Империјал 1 на Културно информативниот центар, а по повод ослободувањето на Скопје, изложбата побуди голем интерес кај скопјани. Насловена како „Табли“, таа уште на отворањето на 13. ноември, привлече педесетина поклоници на уметноста. Тие беа сведоци на експресиите на Нинески насликани на платно, а кои според неговото мислење е инспирирано од македонското културно наследство.

Орце Нинески е роден во 1978 година во Скопје. Има завршено на Институтот за историја на уметност со археологија на Филозофскиот факултет во Скопје, каде што има и магистрирано Историја на модерна уметност. До 2017 година работи во Музејот на Македонија како кустос по фрескоживопис, по што одлучува целосно да се посвети на сликарство. Инспирација за своите уметнички творби наоѓа пред сè во делата на Ротко и Кле, но кај него се детектира и влијанието на Кол Морган, Герардо Каро и Пол Бремер како репрезенти на апстрактната ликовна уметност. Неговите дела, распоредени во повеќе циклуси, се присутни во голем број колекции кај нас и во странство.

Авторот Нинески во интервју за порталот „Република“ дадено пред да се отвори изложбата што траеше една недела, се повикува на својот претходен контакт со сидното сликарство, но и одредени икони, како главна инспирација за овој уметнички циклус.

„Ќе бидат изложени 20-тина апстрактни дела чие далечно потекло води кон некои мои лични и директни искуства со нашето културно наследство, пред сè ѕидното сликарство и иконите. Тука е направен обид индиректно да се преточи надреалната атмосфера креирана во депоата на музеите или, пак, конзерваторските работилници, со целосна почит кон нашите ремек-дела од минатото, т.е. да ги преведам и претставам во една поинаква природа“, вели уметникот.

Македонскиот ликовен критичар Владимир Величковски, пак, во неговиот предговор во каталогот за изложбата го дообјаснува овој мотив: „Врз таква основа, според некој строг ред, се распоредуваат разни канчиња и кутивчиња со хемикалии, лакови, бои, шелаци и креди, како и лупи, четки, нитни, клинци, заковки и други неопходни инструменти кои ќе послужат, во тишина и со вонредно внимание на конзерваторот, со деликатно отстранување на поновите слоеви на сликарството ‘за да се дојде до најстариот, автентичен слој, за кој се претпоставува дека е највредниот слој на иконата‘“. Ова влијание се регистрира лесно, дури и за ‘неистренирано’ око – доколку би требало да искористам еден збор за да ги опишам овие дела, би ги нарекла слоевити. Невозможно е да се испуштат многубројните слоеви на секоја слика, постигнати со сенчење, боење, или, пак, додавање на дополнителна текстура; давајќи им на делата т.н. „ЗД изглед“. Низ целиот циклус е присутна живост, доловена од сите елементи, кои раскажуваат своја засебна приказна на свој уникатен начин.

Јана Фидановска

МОТ КАКО ГЛАВНА КОМПОНЕНТА ЗА ЕГЗИСТЕНЦИЈАТА НА ТЕАТАРОТ

„Млад отворен театар“ или подобро познат како МОТ е фестивал кој наскоро ќе ја одбележи својата петта деценија од постоењето. Фестивал на глумата, емоциите, дружбата, забавата на глумците заедно со публиката, преточени во едно незаборавно искуство. Овогодинашното издание се одржа во месец ноември, од 8. до 18. месецот. Главната локација беше Младинскиот културен центар, а соработници беа Факултетот за драмски уметности, Националната опера и балет и АКТО фестивал. Цели десет дена непреспиени ноќи, лудории и тотална посветеност од целата екипа задолжена да создаде убав производ и несомнено да успее во тоа.

48. издание вклучуваше 21 претстава од театри од Македонија и од неколку земји од Европа (Италија, Естонија, Норвешка, Германија, Србија, Хрватска), две работилници, две

дискусии, театарски инсталации, презентација и промоција на монографија на професорката и авторка Ана Стојаноска, посветена на великанот Коле Чашуле и неговото најпознато дело „Црнила“, во придружба на музичко-драмски перформанс што ја користи оригиналната музика од делото, со име „Црнила ремикс“.

Иако присуствував на повеќе претстави, најголем впечаток ми остави „Роденден“ во режија на Васил Христов, во изведба на Народен театар - Штип. Автор на текстот е Харолд Пинтер и е од психолошки карактер, а главна тема е човековата кривост и колку тој самиот подлежи на манипулација. Јазикот е оружје

кое поставува своја доминација, а со него личноста може да го изгуби својот идентитет и автономија. Интересна тематика која глумците умешно ја пренесоа на публиката, со излив на силни емоции, што дури некои од присутните во публиката и заплакаа. Ефектот се интензивираше со фактот што претставата беше од камерен тип, односно, и публиката се наоѓаше на сцена околу глумците давајќи им почист видик кон актерската игра. Сценографијата беше интересна, со пет издигнати бини за глумците, а околу нив столчиња за гледачите, еден стол на бината в средина и токму таа едноставност придонесе кон моќта на говорот на актерите. Костимите се направени од рацете на наши колеги, студенти од универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип, од насоката за дизајн на текстил и облека.

Во рамки на фестивалот се одиграа шест претстави во селекција за наградата БИШ. „Нерон“, „Вилицата на Ибен Бајерс“, „Немиот келнер“, „Бакхи: Агава“, „Спасени“ и „Кенди“. Овогодинашната жири комисија одлучи наградата да ѝ припадне на претставата „Кенди“, во изведба на независниот театар Златен елец, во режија на Тамара Стојановска, адаптирана од истоимениот роман на Лук Дејвис, на која ѝ беше доделена наградата Најдобра претстава од независна театарска продукција.

И како што би рекле „На секоја убавина ѝ доаѓа крајот“, така и на годинешното издание на МОТ му дојде крајот на 18. ноември, крај кој убаво го прославивме. Забава со DJ и добра музика, под стреата на бифето во МКЦ, придружена со дождот кој даваше посебна аура. Сите прегрнати, пеат, се поздравуваат до следното видување.

Со ова, сакам да ги поттикнам младите што повеќе да бидат дел од вакви настани, кои ќе станат убави спомени. Нивото на култура сè повеќе се намалува, ваквите настани се единствени кои сè уште го држат крајот, едвај, бидејќи бројот на посетители од година в година се намалува сè повеќе. Институциите од секаков тип, треба што повеќе да се заложуваат, бидејќи без култура сме празни, шупливи дупки без никакво значење. Нема да оставиме никаков траг за нашите идни генерации. Треба да се подигне нашата свест и колку што можеме повеќе, во голем број следната година да бидеме заедно дел од уште поубави искуства.

Лина Станоеска Пума

*фотографиите се преземени од официјалната Фејсбук-страница на МОТ

КАКО СИ ПОМИНАВМЕ НА ПОЕТСКАТА ВЕЧЕР СО ВЛАДА УРОШЕВИЌ?

Во аулата на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ на 15. ноември, со почеток во 18 часот се одржа Книжевната вечер со академик Влада Урошевиќ. На настанот, по повод добивањето на наградата „Златен венец“ на годинешното издание на Струшките вечери на поезијата, Урошевиќ читаше својата поезија, а студентите од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ презентираа препевы на песните на Урошевиќ на неколку странски јазици.

Филолошкиот факултет често организира настани од ваков тип, а овој ноември присутните имаа прилика да ја слушнат поезијата на Влада Урошевиќ, како во оригинал на македонски, така и на повеќе европски јазици – англиски, шпански, руски, француски.

Ако големината на еден поет се гледа преку призмата на слушателите, тогаш Урошевиќ е еден од најголемите. Беше чест да си таму, да следиш како академикот со моќта на своите зборови го лови целосното внимание на присутните со помош на дождот кој паѓаше во позадина и целата атмосфера ја правеше уште помагична.

Откако ги слушнавме препевите на студентите, вечерта ја заокруживме со прашања од публиката кон акад. Урошевиќ, кои тој внимателно ги одговараше, па и со некој муабет, приказна, како би можеле да се запознаеме од поблиску со животот и делото

на авторот, неговата преведувачката работа, како и анегдоти од времето кога Урошевиќ предавал на факултетот.

Како некој што досега немал прилика да присуствува на поетско читање и не знаев колку всушност би ми се допаднал ваков настан – сепак отидов и не бев разочарана.

Би им апелирала на сите студенти да го посетат следниот настан од ваков карактер, па во блиска иднина повторно да го слушаме Влада Урошевиќ со неговата поезија, што почесто.

Тамара Мицајковска

*фотографиите се преземени од официјалната Фејсбук-страница на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ - Скопје

БЕЗ ПОМИСЛА

кон „Мими“, 2022, Даријан Пејовски

Даријан Пејовски е сценарист и режисер од Скопје, роден во 1983 г., којшто во 2015 г. се претставува со својот прв филм „Три дена во септември“ на неколку интернационални филмски фестивали. Во режија е и на пет телевизиски серии како и на неколку важни реклами.

„Мими“ е неговиот втор филм, којшто, истовремено, е и напишан и режиран од страна на Пејовски. Станува збор за девојка по име Мими која доаѓа во Скопје заради нејзините студии, заедно со огромна емоционална дупка оставена од нејзиното неостварено мајчинство. Меѓутоа, набрзо, сиот „луксуз“ со којшто е обоен главниот град се распаѓа и се открива неговото црнило.

Она што на гледачот уште од самиот почеток му доаѓа како мисла е дека не само што во филмот ќе се зборува за тоа како непроболената смрт на нероденото бебе може да предизвика сериозна колатерална штета, но и дека ќе се занимава со претставување на патешествието на млада личност во нова и поголема околина. Камерата ја следи Мими во нејзиното секојдневје. Студентка

којашто живее под кирија и работи во обид самата да се издржува и покрај тоа што има семејство во Скопје. Звучи сосема како едно просечно деноноќие сè додека Мими не се судри со Сара. Животот одеднаш зема нов тек. Сара е млада жена која има мало синче и е венчана за Андреј, којшто благодарение на фирмата на неговите родители може да им овозможи еден удобен живот на неговата жена и дете. Паралелно со продлабочувањето на односот на Мими и Сара, приказната започнува да ги открива своите темни слоеви. Во Мими, и покрај тоа што животот на Сара е далеку од совршен, тлее завист и не единствено поради тоа што Сара е богата, со огромен стан, а не е ниту вработена туку и поради тоа што, во теорија, нејзиниот живот е идеалот којшто Мими не успеала да го

достигне. Поточно, идеалот кој буквално ѝ го скокотнал носот, но Мими пресилно го испуштила здивот и тој скокот исчезнал. Она што беше невина забава меѓу две ново запознати другарки преминува во распаѓање на брак и киднапирање на мало бебе. Ова звучи како еден интересен психолошки трилер кој отвора многу сериозни прашања за кои треба подеднакво сериозна разработка. Но, Пејовски оваа задача ја сфаќа премногу несериозно.

Филмот е несериозно разработен на неколку рамништа. Прво е сликата која е дадена за Скопје. Во неколку наврати Мими е претставена како се движи низ градот и во секоја од тие сцени секогаш има значително мал број на луѓе. Возење во празни автобуси, шетање по празни тротоари. Секој којшто поминал барем еден ден во Скопје ќе знае дека тоа не е реалноста на градот. Тие празни автобуси и тротоари се ретки исклучоци, а не нормата. Земајќи предвид дека филмот е снимен во егот на Ковид-19, може да се оправда ваквото претставување на Скопје, но во неколку наврати Мими е на факултет, а, исто така, на забави со Сара каде што има дури и премногу луѓе. Ваквиот вид опустошување може да се толкува и како симбол за психолошката состојба на Мими, метафора за нејзината тага и осаменост. На огромно разочарување ќе се покаже дека тоа не е случајот, но за тоа подоцна.

Следно, Скопје, преку ликот на Сара, добива една општествена слика. Очигледно е дека Сара треба да ја игра улогата на типична скопјанка. Да го претставува животот на висока нога. Наместо Пејовски да се обиде да го критикува стереотипот на балкански маж, па дури и неподготвеноста на околината да преземе нешто кога пред нејзини очи се случува семејно насилство и преку фикција да даде утеха или барем да понуди некакво решение, тој се одлучува да го претстави сето тоа и толку. Сара е незадоволна од својот живот и покрај тоа што е „дефиниција“ за раскош. Таа оди често на забави, често се кара со маж ѝ, не е толку заинтересирана за синот. Таа се наоѓа во една токсична средина од која нема излез, а ниту е прикажана историјата на нејзиниот лик, и покрај тоа што преку

дијалозите на Сара и Мими има такви обиди, но неуспешни. Затоа, гледачот, кога ќе дојде до крајот на Сара, може да дојде до два заклучока. Едниот е дека тоа е суровата судбина на балканската жена којашто целосно се потпира на мажот, а другиот е дека таа си го добила тоа што го заслужува поради нејзиниот „развратнички“ живот. Двата случаи се неприфатливи, бидејќи вака кажани не придонесуваат ништо конструктивно за маните на општеството туку даваат потврда за стереотипи коишто е целта да се истребат, а не овековечат.

Мими, од друга страна, е целосната спротивност на Сара и не само поради тоа што не е од Скопје. Во нејзиниот лик се откриваат, на големо изненадување, уште стереотипи. Убава девојка којашто носи фармерки и дуксери, со долга коса, очила и не носи шминка, одеднаш, со помошта на Сара, добива трансформација која води до тоа, таа да почне да носи поразголена облека, шминка, да ја скрати косата и, секако, да ги замени очилата со леќи. Вистина е дека начинот на којшто една личност се носи игра огромна улога во тоа како таа себеси се гледа, а воедно и како другите ќе ја гледаат. Меѓутоа, снемунвањето на очилата и облекувањето на кратко здолниште да се водилки до обид за силување од сопственикот на станот на Мими го тера човек да се запраша дали Милош кој претходно е толку пријателски настроен со неа и е полн со разбирање доколку Мими доцни со киријата, отсекогаш имал вакви скриени мотиви или пострашната варијанта, поради нејзиниот нов изглед не може да се контролира. Кога Мими ја напушта работата во трафиката и почнува да работи како дадилка за Матео, започнува вистинската неволја.

Мими се обидува да ја добие довербата на Андреј со тоа што му кажува што прави Сара кога тој не е таму. Ова е проблематично, зашто е општопознато правило дека народски кажано, човек не треба да се меша во нешто што не е негова работа, а од друга страна, овој момент ја прави Мими недоследен лик и лицемер. Таа не ја предава Сара од причина што не може да прифати неверство туку со цел целосно да ја тргне Сара од животот на Матео и таа да застане на нејзината позиција. Проблематично е и тоа што кога пред очите на Мими, Андреј физички е насилен со Сара, таа премолчува. Во вториот случај, односно, на крајот, во таквиот момент таа го грабнува Матео и се обидува да побегне со него. Филмот завршува со сино-црвените светла во лицето на Мими.

Првиот аспект е тоа што Мими не чувствува потреба да интервенира кога пред неа има насилство. Како да си мисли дека таа е со супериорниот морал и дека ова е соодветна казна за престапот на Сара само за таа да излезе најнеморалниот лик од сите. Дури може и да се каже дека ликот на Мими е лоша претстава на средната класа. Ако некој со помалку пари има пријател со материјално богатство, голема е можноста тоа пријателство да е со умисла или од користољубивост е пораката што ја праќа Пејовски. Дури има и сцена во која Мими се среќава со сосетка на Андреј и Сара во нивниот влез додека тие имаат жестока расправија во која постарата жена кажува, сумирано: „Така ѝ треба и кутар Андреј што се справува со таква личност“. Жени не

сочувствуваат со жени, но со тоа покажува колку се длабоки корените на тој типичен балкански менталитет.

Начинот на којшто филмот е снимен е, исто така, недоволен бидејќи гледачот е препуштен сам на себе да ја гради историјата на ликовите преку невешто и нејасно поставени симболи. Но, филмот како целина е нејасен, па затоа ќе му се прости за оваа споредбено помала режисерска грешка.

На една проекција на „Мими“ во Кинотека беше присутен и Пејовски каде што на крајот на филмот одговараше прашања од публиката. На прашања од типот на: „Дали оваа глумица ја одбра да ја игра Мими бидејќи има дијалект?“ или, пак, „Дали со намера Мими е од провинција со цел да се претстават тешкотиите со кои можат луѓе од помали градови да се соочат во една метропола?“, на Пејовски одговорот беше едно едноставно: „Јас на тоа не ни помислив“. Но, важно бебето се тренирало со месеци да плива за да може да ја снимат најневажната сцена во филмот.

Накратко, секое подлабоко значење што гледачот го препишува на филмот не постои, бидејќи режисерот не ни помислил на тоа. Филмот нема порака, што би значело дека е само претстава на суров живот. Доколку некој којшто вистински поминува низ сето она прикажано во филмот ќе остане со фактот дека за него нема спас. Ќе мора доживотно да ги трпи тие маки.

Во случај „Мими“ да му е прво дело на гледачот од Пејовски, мала е можноста да биде поттикнат да гледа нешто друго од него. А токму на ова Пејовски воопшто не ни помислил. Но, ако ништо друго, барем кадрите беа убави.

Михаела Стевковска

есеи

Уметничкото дело помеѓу традицијата, колективот и авторот во есејот „Еден опит“ на Блаже Конески

Марија Велинова

Вовед

Во есејот што следува ќе бидат разгледувани теориските ставови на Блаже Конески изложени во неговиот есеј *Еден опит*. Притоа ќе се започне со засебно дефинирање на трите фактори кои, според него, го омеѓуваат уметничкото дело. Овде ќе биде искористена теоријата на Јунг која покажува дека авторот е дуалитет (човек и творец) и творечкиот дел од авторот може да допре до колективното несвесно, со цел да се покаже дека авторот има посебен однос кон колективната традиција.

Повикувајќи се на перенијалните теми, ќе се анализира и аспектот на иновација кој е многу важен за Конески. Така ќе се оправда авторската вредност кога станува збор за уметничкото дело, а ова ќе биде поткрепено со стихови од *Ars poetica* на Хоратиј. Преку ова ќе се покаже дека со содејството на традицијата, колективот и авторот се нуди нов модел на стварноста. На крајот, како одговор на делот од есејот на Конески, насловен *Иднината на поезијата* ќе се разгледа сегашноста на македонската поезија. Односно, ќе се анализираат *Ново раѓање на зборот: антологија на младата македонска поезија* и *Самодиви – панорама на македонската поезија пишувана од жени, од преродбата до денес*. Преку ова ќе се заклучи дека тезата што ја поставува Конески е сеприсутна, општоважечка и несомнено применлива во македонската книжевност што се твори денес.

1. Магискиот круг

Во есејот на Конески *Еден опит*, тој предлага еден модел на сфаќање на уметничкото дело како ствар омеѓена помеѓу триаголникот на традицијата, колективот и авторот. Пред сè, овде ќе се направи обид да се дефинираат поимите и нивната поврзаност, за да се постави основа врз која подоцна ќе се работи.

Можеби најдобро е да се започне од колективот кој ќе биде делумно објаснет и преку

дефинициите за другите два поима. Тој може да се гледа како една плодна структура во која се испреплетуваат индивидуалците, меѓусебно поврзани преку традицијата и заедничките одлики, што им се наследени од претходните генерации. Оттаму и авторот е еднаков член на колективот како и останатите индивидуалци. Концептот за авторот може да се разгледа преку призмата на Јунг. Тој вели дека писателот е дуалитет, ентитет составен од човек, со свои особини и определби и творец, кој е безличен творечки аспект. Одовде може да се каже дека *човечкиот* дел од авторот е оној кој е во директна комуникација со колективот, а делот на *творецот* е оној кој има пристап до наталожениот материјал што го поседува колективот, односно, до колективното несвесно. Внесувајќи го поимот колективно несвесно, логички се преминува и на третиот фактор – традицијата.

Таа е наследство, талог од долгогодишни творби, креации и духовни карактеристики на една заедница или еден колектив. Потпирајќи се на Јунг, може да се каже дека големиот басен на традицијата е исполнет и со дел за кој колективот е несвесен. И покрај тоа, колективот ја носи традицијата во себе бидејќи таа е акумулирано духовно искуство на многу генерации. Така, секој поединец, вклучувајќи го и авторот, се раѓа со тие содржини. Додека колективот е делумно свесен за традицијата, творечкиот дел од авторот е целосно свесен за неа и може да ја набљудува традицијата непристрасно. Со тоа и да продре до колективното несвесно, што му претходи на личното искуство на човечкиот дел од авторот. Оттаму се заклучува дека авторот е носител и обликувач на колективното несвесно. Ваквото сфаќање оди во прилог на тезата на Конески, при што не се намалува улогата на авторот, но и се вметнува важноста на колективот и традицијата.

Испреплетеноста на авторот, колективот и традицијата покажува дека, всушност, тие се поврзани во еден магиски круг од кој се изнедрува уметничкото дело. Конески во својот есеј ова го поткрепува со неговата теза дека писателот ја открива песната, а не ја создава. Ова го дообјаснува велејќи дека она што се црпи од веќе постоечкото претставува нуклеус на песната, а останатото е авторски коментар со кој се истакнува уметничкиот потенцијал на нуклеусот.

Кога размислува човек, излегува дека можеби откривањето на песната во добра мера значи издигање на еден рудиментарен податок, но со потенцијален емоционален набој, до повисоко ниво, до поетско рамниште, кое се достигнува преку споменатиот авторски, поетски коментар. (Конески 2021: 181)

Значи, рудиментарниот податок би бил сегмент од колективното несвесно што авторот со својата умешност го обликува. Така делото се издигнува до поетско рамниште, така станува уметничко дело. Со ова согледуваме дека вистински делото е производ од можноста на творецот да продре до колективното несвесно, како дел од колективната традиција, а колективот е просторот каде целата таа традиција се гради и затоа нужно е постоењето на трите фактори и нивниот магиски круг.

2. (Ре)моделирање на стварноста

Читајќи и препрочитувајќи го есејот *Еден опит* на Конески, може да се увиди дека тој делумно ја застапува тезата дека преку поезијата (и уметноста воопшто) се моделира светот и се обликува стварноста на поинаков начин. Во третиот дел од неговиот есеј, кога се обидува да ја одбрани поезијата од Хегеловиот став дека философијата ќе ја надживее уметноста, го предлага следново:

Но, можеби на поезијата, како на поинаков вид на моделирање на светот, ѝ е присушта некоја друга сила што го обезбедува нејзиното трајно присуство во животот на човештвото? (Конески 2021: 185)

Поради ова, соодветно е да се посвети повеќе внимание на тоа како тоа поезијата ја обликува граѓата на традицијата и како поетски се иновира за да се предизвика повторно и поинакво осознавање на реалноста. Првин, треба се започне од *вечните мотиви* што ги споменува и самиот Конески. Општопознати се перенијалните теми што постојат во поезијата на сите епохи и тие се своевиден доказ дека творештвото комуницира со традицијата, во овој случај, на целиот свет, на целото човештво. Но, очигледно е дека секојпат кога еден поет ќе се послужи со веќе добро позната тема, од голема важност е неговата умешност да иновира, реактуелизира и да предизвика очудување. Овде стапува на сцена *интимната врска со традицијата* која му овозможува на поетот, како што е посочено и во есејот, да ги склопи старите пораки во современ израз.

Нужноста од авторската иновација е освестена уште пред повеќе од дваесет века, во *Ars poetica* на Хоратиј, каде тој посочува:

*Свое право ти имаш на секоја позната тема
доколку одиш по пат по кој преѓе не врвел никој.*
(Хоратиј 2013: 51)

Ова му дозволува на поетот, односно на уметникот, да ја повторува истата тема повеќепати, сè додека ѝ дава нов облик. Тоа овозможува на поинаков начин да се спознае стварноста, начин кој се постигнува преку уметничкиот израз. Бенедето Кроче, чија естетичка теорија ја изедначува убавината со изразот, укажува на тоа дека изразното спознавање е интуитивно спознавање кое се разликува од логичкото спознавање. Нивната разлика е во средството кое се користи при добивање на познанијата, логичкото го користи интелектот, а интуитивното познание ја користи мечтата. Значи, поетот, интуитивно спознавајќи го светот, преку својата мечта ни покажува нов агол на она што е веќе постоечко, што е дел од колективната традиција. Така се доаѓа до *актуализацијата* преку која, Конески смета, се освежуваат и обновуваат исказите како во уметничката реч, така и во секојдневните дејствувања. Со ова се покажува дека поезијата и уметничките дела се напоени со еден друг вид сила, дека тие се наелектризирани од постојаниот замен однос на авторот со традицијата и колективот.

3. Сегашноста на поезијата

*О, мои предци! О, мои внуци!
Нека прогласува овој час
дека сум распнат меѓу вас.
(Конески 2021: 9)*

Во есејот, Конески повеќепати реферира на македонската народна поезија, притоа определувајќи се себеси како автор кој е временски блиску до неа, а живее во време кога современата македонска поезија се развива. Така што, Конески може да се сфати како *нулта точка на македонската (современа) култура*, како што пишува Иван Антоновски во својата книга *Просто и строго – Конески* во која тој го проучува неговото творештво. Токму и затоа се избрани стиховите од песната *Нова година 1992* за почеток на овој дел од есејот. Бидејќи на Конески ќе му се пристапи како на поет *распнат* помеѓу народната поезија што му претходела и современата поезија која следува. Во есејот, напишан пред 45 години, третиот дел е насловен *Иднината на поезијата* и во него тој ја разгледува состојбата, вредноста и можноста за опстанок на поезијата наспроти науката. Притоа, отворено ја застапува тезата дека поезијата и науката дејствуваат на две различни полиња и му се еднакво потребни на светот.

Па, бидејќи Конески во својот текст зборува за иднината на македонската поезија, најсоодветно би било да разгледаме како таа иднина, а сега веќе сегашност, се остварува во македонскиот книжевен свет. Колку денес е евидентна таа омеѓеност на делото помеѓу традицијата, колективот и авторот и како се манифестира откривањето на песната во современите книжевни услови? За овие цели, може да се разгледа поезијата пишувана од поети и поетеси родени од 1991 година па наваму, објавена во ***Ново раѓање на зборот: антологија на младата македонска поезија***. Уште на самиот почеток на антологијата, во обемниот предговор напишан од приредувачите Весна Мојсова-Чепишевска и Иван Антоновски се кажува дека *во дел од песните поместени во овој избор, и се остваруваат реактуализацијата и иновацијата за кои и теориски се залагаше и Блаже Конески*. (Мојсова-Чепишевска, Антоновски 2023: 18). Ова може да се увиди и преку личното читачко искуство на овие песни, во кои има навраќање кон македонската поетската традиција, кон мотивите на небиднината (*Градот на еклипсата*, Емануела Ковачевска Китановска), на стерната (*За болката*, Павлина Атанасова), на тишината (*Јазикот*, Михајло Свидерски), дури и на користењето на 7/8 такт (*Кокино*, Андреј Ал-Асади)¹. Со што несомнено се покажува дека и денес творечкиот процес на поезијата зависи од содејствувањето на трите фактори за кои говори Конески. *И притоа, не само што се случува вклопување на старите пораки во современ израз, туку се случува и вклопување нови пораки во традиционален израз*. (Мојсова-Чепишевска, Антоновски

¹ Види повеќе во *Ново раѓање на зборот: антологија на младата македонска поезија* стр. 194, 57, 53, 69, соодветно.

2023: 40) Значи, поетската иновација продолжува да струи низ поезијата и на најмладите генерации поети со што се постигнува ново моделирање на стварноста.

Тоа дали теориските ставови на Конески се применливи и врз денешната поезија, може да се испита и преку *Самодиви – панорама на македонската поезија пишувана од жени, од преродбата до денес*. Овде има друга ситуација, на едно место се собрани песни од 114 поетеси кои твореле во распон од два века. Ова овозможува да се направи преглед како прашањата, што се поставени погоре, се рефлектираат врз македонската поезија во поголем временски период. Иако овде има песни создадени и пред кодификацијата и по кодификацијата на македонскиот јазик, повеќе внимание ќе се посвети на поновите бидејќи се разгледува сегашноста на македонската книжевност. Исто така, повикувајќи се на зборовите на приредувачите, овојпат Славе Ѓорѓо Димоски и Јулијана Величковска, се согледува дека во нивните стихови проткаени се нишките на културното наследство и на индивидуалниот израз (...) кај некои се чувствува и ехото на народните пеења, но видлива е и потрагата по нови содржини и форми, во корелација со времето во кое творат. (Димоски, Величковска 2023: 51). Одрозот на ова може да се најде во самиот наслов на песната *Прличев на Загорка Присаѓанец - Тодоровска* или, пак, во стиховите од песната *Писмо дванаесетто на Славица Гацова Свидерска* каде имаме испишување на поетско писмо до Конески: *Најмил Блаже / не е само Дојчин, не е само тој / расфрлен на тврда ледина...*

Антологијата и панорамата покажуваат дека денешната македонска сцена е богата и плодна, дека Конески заедно со останатите основоположници на македонската современа поезија успеале да ја спасат поезијата и да го поттикнат нејзиниот развој. А преку согледбите на приредувачите на овие книги се потврдуваат, како сè уште актуелни, заклучоците кои Конески ги има донесено за природата на поезијата во својот есеј *Еден опит*, уште во 1978 година.

Заклучок

Со сето ова земено предвид може да се заклучи дека тезата што ја поставува Конески е сеприсутна и општоважечка. Имено, уметничкото дело се создава во магискиот круг на традицијата, колективот и авторот и притоа сите фактори се еднакво важни. Затоа што колективот е допирната точка на авторот и традицијата, а творецот е задолжен да внесе автентична иновација во граѓата што ја обликува. Така се доаѓа до ново моделирање на светот и стварноста. Теориските ставови на Конески се потврдуваат и 45 години по нивното запишување, затоа што традицијата и иновацијата очигледно го заземаат своето место и во македонската поезија што се твори денес.

Користена литература

Антоновски, Иван. *Просто и строго – Конески*. Скопје: Матица македонска, 2023.

Јунг, Карл Густав. *Психологијата и уметноста*. Скопје: Ѓурѓа, 2007.

Конески, Блаже. *Збор и опит 1: Избор од книжевното творештво*. Избор и предговор Иван Џепароски. Скопје: Арс Ламина, 2021.

Конески, Блаже. *Црн овен*. Поговор Зоран Анчевски. Скопје: Арс Ламина, 2021.

Мојсова-Чепишевска, Весна. Иван, Антоновски. *Ново раѓање на зборот: антологија на младата македонска поезија*. Скопје: ПНВ Публикации, 2023.

Римска лирика. Хорациј. *Ars Poetica*. Прев. Љубинка Басотова. Скопје: Конгресен сервисен центар, Макавеј, 2013.

САМОДИВИ – панорама на поезија пишувана од жени од преродбата до денес. Избрале и приредиле Славе Ѓорѓо Димоски и Јулијана Величковска. Велестово: Поетска ноќ во Велестово, 2023.

Џепароски, Иван. *Естетика: естетички категории*. Скопје: Аз-буки, 2020.

Македонија го живее опусот на Горан Стефановски

Ведрана Петрова

Во наредните неколку минути нема да ја откријам Америка, ниту ќе кажам нешто што веќе не е кажано. Верувам ќе се согласите со мене дека ги живееме делата на Горан Стефановски.

Помина ноември. Некогаш го сакав поради неговиот раскош, боите и плодовите што со себе ги носеше, поради почетокот на зимските слави, поради сето она што ноември го даваше, сè додека не почна да зема. Ноември го зеде него, нашиот културен и драмски амбасадор – Горан Стефановски, а градот Скопје никогаш не го закити со награда за неговиот посебен придонес за развојот на градот и за неговиот севкупен напредок и афирмација овде и во светот.

Го нарекуваа визионер, но за мене тој е претскажувач. И денес Скопје е на истото место каде што тој го остави, но опсадено е „со тешка механизација...“. Ги уништија маалата, изградија кули, го сотреа воздухот и зеленилото. „Погрешно вложување, лоша калкулација, евтин цемент, слабо железо. Тоа трае со децении. Никој веќе одамна ништо не разбира.“ Ни ја ограничија слободата, седевме дома, нè плашеа со бројки и уште нè плашат ... имавме онлајн настава... „нешто како лижење сладолед преку стакло“... ни забранија да се собираме, ни забранија да се гушкаме, се плашевме еден од друг, се оддалечивме. „Сè уште нè држат уплашени со фрази, со мистерији, со догми. Нè држат уплашени дека ќе ни го земат лебот, ќе ни го срушат домот, ќе ни ја скршат вилицата. И ние уплашено им правиме пат и ги поздравуваме. И сè додека се плашиме, тие ќе газат преку нас.“

Сè повеќе има „штрајкувачи, демонстранти, луѓе кои в зори чекаат леб, претураат по губришта, се потат во автобуси, возат половни автомобили... се раѓаат, се котат и умираат, а не знаат дека за нив се измислени демократија, Устав и избори. Јас ја штитам таа пена од сапуница, што се вика поредок, а не знам веќе ниту што читам, ниту од кого.“ Но ете, читам, учам, студирам право во држава заробена со реформи.

Со години ништо не е променето, освен што секој ден некој разочаран си ги пакува

куферите и купува билет во еден правец. Оние што останат „...копнеат да умрат. Основците копнеат да станат гимназијалци, гимназијалците студенти, студентите да најдат работа, вработените да се оженат, оженетите копнеат по стан и да им пораснат децата за мирно да си се пензионираат, пензионерите копнеат по здравје, а сите копнеат да умрат и мртви копнеат да се родат за пак да се условно живи, во нов расчекор со себе.“

Страв ми е дека повторно некое негово дело ќе го доживееме на јаве... Во право е неговиот Димитрија: „...Не знаеме да се чуваме... живееме на вересија... ќе загинеме по некои дупки... ќе нè изедат пајажини... Името ќе ни се затре, коренот ќе ни се запустити, трага нема да остане од нас! Солзи нема што ќе нè исплачат колку сме за тажење!“

Затоа, еве ме тука пред вас, глумам среќна и безгрижна, бидејќи тој велеше: „Не кажувај на светот што мака имаш. Не сака светот да знае. Си има светот свои маки. Ако кажуваш, кажи нешто убаво или ништо не кажувај.“ Но, јас не можам простум да се исправам и да говорам невиности! Не можам да зборувам за нешто што нема, не постои, само за да се додворам некому! Не, јас не можам да речам дека имам спокој додека зајадливи погледи ми создаваат немир. Не можам да речам дека сум среќна додека на плеќите завист од ближни ме пече. Не ќе можам да се пофалам со искреност и љубов, кога уште неиспилени еден на друг сме волк.

„Ни треба макотрпна работа за да ја утврдиме и ускладиме нашата автентична и суверена приказна. Ни треба востание на визија, волја и ум; на упорен труд, медиумска лукавост и преговарачка вештина. Државите се прават со жртви и крв, но се чуваат со работа и памет!“ Ние сме на потег!

СТУДЕНТСКИ СТАВ

СТУДЕНТСКИТЕ БИФЕА: ПОВЕЌЕ ЗА ПРОФЕСОРИТЕ ОТКОЛКУ ЗА СТУДЕНТИТЕ

Во последните неколку години најпознатата мерка за подигнување на студентскиот стандард е мерката за субвенциониран студентски оброк. Денес таа изнесува 140 денари дневно. Но, колку всушност, можат студентите да купат со овие средства, во, за нив едни од најфреквентните места за исхрана - студентските бифеа. Воедно, во споредба со локалните маркети и пекарници кои ги опкружуваат факултетите, студентските бифеа се далеку поскапи. Во студентските бифеа, флашираната вода од 0,5 l се продава по цена од 45 денари, што е до 200% поскапа од таа во локалните маркети. Цените за исхраната не заоструваат многу, со тоа што цените за лиснатите банички со различен фил се движат од 80 денари до 130 денари, што ги прави од 100% до 160% поскапи од локалните пекарници.

Бифеата овозможуваат и оброци со поголема хранлива вредност, како салати и различни видови на готвени јадења, но истите често ја преминуваат границата од 140 денари, која е предвидена за еден дневен оброк за студент од страна на мерката за субвенциониран студентски оброк. За крај, најголемата иронија е дека најпосакуваните студентски пијалаци - кафињата, се продаваат по цена од 70 денари. Истото кафе со еднаков квалитет може да се купи од кафематите во истиот факултет по цена од 30 денари. И покрај тоа што бифеата на факултетите имаат промоција за „студентски пакети“ по цена од 140 денари, колку што и изнесува вкупната сума којашто им е дневно на располагање на студентите, тие се состојат повеќе од пијалаци отколку од оброци. Во просек истите содржат вода, кафе, газирани пијалаци и по избор кроасан или мини сендвич. Ваквата ценовна статистика со скандинавски цени, во објекти наменети за исхрана на студентите, на истите им создава чувство дека овие објекти повеќе се наменети за професорските буџети отколку за студентските. Во пазарната економија и овие цени се неопходни за да можат да ги покријат трошоците.

Тука треба да се додаде фактот дека овие угостителски објекти поседуваат своевиден монопол на своите факултети, кога станува збор за производството и продажбата на храна и пијалаци. Ова им обезбедува сигурен пазар од неколку стотици студенти и професори секојдневно, кога работи факултетот. Одговорот кој често го даваат угостителските претпријатија кои управуваат со студентските бифеа е дека тие функционираат во пазарна економија и овие цени се неопходни за да можат да ги покријат трошоците. Посебно значење се дава на трошокот поврзан со закупнината на објектот, која е определена од страна на Ректоратот и важи подеднакво за сите факултети. Ова, само по себе, не успева да објасни зошто цените отстапуваат во такви размери од угостителските објекти, лоцирани на само неколку метри од самите факултети. Цените во бифеата се на ниво на тие кои можат да се сретнат на македонските аеродроми, а не на места наменети за исхрана за општествена група на луѓе кои имаат понизок доход.

Доколку месечната закупнина е навистина толку значаен фактор, тогаш обврската за нејзино намалување е неопходна должност на управата на Универзитетот. Приходите од изнајмување на деловен простор е најмалата и најмалку значајната ставка во буџетот на факултетите. Вредноста која е создадена од страна на студентските бифеа не треба да се гледа преку дополнителниот приход туку преку нивните позитивни екстерналии, т.е., надворешни ефекти. Студентските бифеа треба да се места со висока посветеност во која студентите можат заедно со професорите да се дружат, да разменуваат идеи и знаења, да развиваат претприемачки идеи и преку сето ова да помогнат во создавање позитивен лик на факултетот.

Во универзитетите од соседството, како универзитетите во Љубљана, Загреб, Атина и Белград, кои се далеку над нас во светските рангирања и каде во последно време се привлекуваат сè поголем број на македонски студенти, студентските бифеа се места кои работат во две смени со цени кои се прилагодени на студентските можности и истите никогаш не се празни. Бифеата на овие универзитети се места за релаксација, кои со студентски цени им овозможуваат на студентите оази, во кои можат да се освежат меѓу предавања заедно со другите горенаведени придобивки и се институција на која ѝ се дава посебно признание како дел од приказната за создавање на успешен и компетентен кадар.

Тие помагаат во создавање на брендот на овие универзитети и се дел од причината зошто тие универзитети предничат на македонските. Доколку закупнината за изнајмување на просторот е навистина значаен проблем и причина за високите цени, нејзиното укинување од страна на надлежните факултети ќе создаде далеку поголема вредност и ќе помогне за зголемување на привлечноста на македонските факултети.

Иван Трајковски

интервјуа

Студентските списанија се многу важни од повеќе причини и секогаш биле амблем на Факултетот. Тие се платформа за студентите да можат да ја изразат својата креативност и своите гледишта. Тие се можност студентите од различни студиски програми и стадиуми од студирањето секојдневно да соработуваат. Ако си го поставиме прашањето што има заедничко меѓу науката, наставата, преводот, уметноста на зборот, тоа е сознанието дека овие сфери ги обединува сознанието дека „секогаш може подобро“.

Извадок од интервјутото со проф. д-р Владимир Мартиновски

ВЛАДИМИР МАРТИНОВСКИ: НАША ЗАЕДНИЧКА ОБВРСКА Е ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ ДА БИДЕ ПОСАКУВАНА ДЕСТИНАЦИЈА ЗА СРЕДНОШКОЛЦИТЕ КОИ БИ БИЛЕ НАШИ ПОТЕНЦИЈАЛНИ КОЛЕГИ

Рубриката *Интервју* ја започнуваме со разговор со Владимир Мартиновски, редовен професор на Катедрата за општа и компаративна книжевност кој оваа година беше избран за декан на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“. Мартиновски е поет, прозаис, есеист и книжевен преведувач. Со него како новоименуван декан разговараме за неговите планови за факултетот, соработката со студентите, возрасната и младата книжевна сцена во земјава и секако, развојот на нашето списание *In Medias Res*.

Пред неколку месеци станавте декан на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при УКИМ, која е вашата визија како декан на факултетот, што планирате да смените, подобрите и како планирате да го направите факултетот подобро место за студентите, за професорите и неговите вработени?

Со оглед дека Факултетот го носи името Блаже Конески, долгорочните визији нужно се засновани и на неговите стожерни дејности (настава, наука, творештво, превод), но и на достигнувањата на Факултетот од основањето до денес. Зад нас се 77 години дејност на

Факултетот, па затоа наша заедничка обврска е токму тоа – да сториме сè што можеме, Филолошкиот факултет како единица на УКИМ да биде посакувана дестинација за средношколците кои би биле наши потенцијални колеги. Затоа, уште од првиот ден од мандатот се зафативме со подготовка на календар со јавни научни и културни настани, предложени и организирани како од сите 11 катедри, така и од Факултетското студентско собрание. Во релативно кратко време се случија низа инспиративни настани, кои нудат нови можности и за збогатување на наставниот процес, но и за размена на идеи, научни сознанија, книжевни остварувања, како и за стимулирање на идни научноистражувачки проекти. Секако, на Факултетот и претходно имаше голем број значајни настани, редуцирани поради пандемиските околности, но заедно ќе се обидеме да се зголеми нивниот интензитет, како и соработката со сродни институции и во земјата и во странство.

Евидентно е дека Факултетот заживеа, се организираат многу настани, нови поетски читања, разни клубови, средби со автори, работилници, конференции. Како го гледате развојот на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во следниот период?

Токму во таа насока. Сите сме свесни за тешките материјални и финансиски услови со кои е соочено високото образование во кризните околности, а факултетот не е исклучок. Неопходна ни е поголема поткрепа од државата на неколку планови: како во подобрувањето на просторните услови и техничката опременост, така и во подмладувањето на наставниот и административниот кадар. Но, тоа не значи дека, во меѓувреме, не можеме да дејствуваме и во насока на подобрување на неколку други витални планови: пред сè, адаптирање на наставата на вртоглавиот технолошки развој преку нејзино иновирање, интензивирање на меѓународната соработка и издавачката дејност, каталогизација и дигитализација на библиотечниот фонд, подготвување на нови проекти, проширување на опсегот на апликативната дејност... Во тек се интензивни подготовки на меѓународно вмрежување во сферата на македонистиката, со што ќе се овозможи поголема мобилност на наставниот кадар и студентите. Работиме и на подготовки за интензивирање на издавачката дејност, а во тек е и една прекрасна преведувачка работилница посветена на поезијата на Ацо Шопов, во која учествуваат и наставниците и студентите и странските лектори. Во тек е изработка и на монографија во која ќе бидат документирани преведувачките дела на наставниот кадар од основањето на Факултетот до денес. Започнати се и други активности и процеси, но потребно е време за да ги видиме плодовите.

Студентското списание на факултетот се реактивира по неколку години. Кое е вашето мислење за неговото повторно отпочнување?

Студентските списанија се многу важни од повеќе причини и секогаш биле амблем на Факултетот. Тие се платформа за студентите да можат да ја изразат својата креативност и своите гледишта. Тие се можност студентите од различни студиски програми и стадиуми

од студирањето секојдневно да соработуваат. Ако си го поставиме прашањето што има заедничко меѓу науката, наставата, преводот, уметноста на зборот, тоа е сознанието дека овие сфери ги обединува сознанието дека „секогаш може подобро“. А за да биде нешто подобро, потребни се голем број обиди, раст и соработка. Па така, на списанието може да се гледа и како на еден вид „пракса“ на студентите: од пишување во повеќе жанрови, преку преведување, лекторирање или уредување текстови, па сè до техничко уредување. Особено ме радува неодамнешното формирање на Новинарскиот клуб, кој под раководство на колешката Зорица Трајкова Стрезовска веќе остварува обуки на студентите од катедрите на Филолошкиот и катедрата по новинарство од Правниот факултет за предизвиците на новинарството, искуства кои секако ќе можат да ги применат во списанието *In medias res*. Се разбира, списанието е и одлична можност студентите од редакцијата да вежбаат тимска работа, да се дружат околу убави работи, но и да ги споделат првите чекори во доменот на книжевноста, есеистиката или критиката.

Денес македонската книжевност е многу активна од страна на нови и млади автори. Какво мислење имате за новиот книжевен свет и каков совет би дале на младите книжевници?

Многу ме радуваат новите автори на книжевната сцена. Одлични нови автори неодамна се претставија на второто издание на „Отсочна даска“ во рамките на Скопскиот поетски фестивал. Во рамките на Семинарот за македонски јазик, литература и култура, како и на Струшките вечери на поезијата, летоска се промовираше антологијата „Ново раѓање на зборот“, приредена од колегите Весна Мојсова Чепишевска и Иван Антоновски, преку која се добива широк увид во новите поетски сили. Младите прозаисти ги следам пред сè преку објавите од конкурсот „Новите“, но и преку конкурсите за краток расказ. Ме радува и што сè повеќе млади автори пишуваат и солидна литература за деца. Секако, на книжевната сцена ни се потребни и нови книжевни преведувачи, па се радувам што и годинава добитник на наградата „Вавилон“ е наш студент, колегатата Благоја Јовановски.

Инаку, единствен совет за идните писатели е да читаат добра книжевност, но и да ги следат и другите уметности. Другото само ќе си дојде, кај секого на различен начин, а баш тоа и е највозбудливо во уметноста. Добро, еве и уште еден совет: да не се откажуваат, занимавањето со книжевност не е никаква трка, не е натпревар, но е една маратонска и возбудлива потрага.

Минатиот месец беше промовиран зборникот кој произлезе како резултат на конференцијата што се одржа по повод 40 години Катедра за општа и компаративна книжевност. Не можам да не ве прашам, како некој што е дел од таа Катедра, што оваа Катедра значи и за Филолошкиот факултет но и за македонската книжевност после толку години постоење?

Зборникот „Предизвиците на компаративната книжевност во XXI“ е несомнен доказ за достигнувањата на оваа дисциплина во македонскиот академски и културен контекст,

но и за мноштвото актуелни домени на истражување. Сите катедри на Филолошкиот факултет се битни, секоја на свој начин, а значењето на Катедрата за општа и компаративна книжевност го гледам во препознатливоста на дипломираните студенти, кои најчесто ги краси љубопитност за различни книжевни традиции и уметнички тенденции, интерес за повеќе уметности и интердисциплинарни проникнувања, критичко превреднување и жед за нови духовни хоризонти. Од редовите на оваа катедра во изминатите четири децении се излезени некои од водечките имиња на македонската книжевност. Иако станува збор за навидум мала катедра, на која на почетокот од студиите ретко има голем број бруцоши, листата на значајни писатели и научници, теоретичари и критичари, уредници и издавачи, преведувачи и наставници, филмозои и театролози, книжевни и културни дејци е навистина импресивна и дава значаен влог во раскошниот мозаик на достигнувања на целиот Филолошки факултет.

За крај, бидејќи важите за професор кој соработува со студентите и секогаш им дава поддршка, сакам да Ве прашам дали откако сте декан таа соработка со студентите се зголеми уште повеќе и со нив сте уште поблиски?

Покрај секојдневната соработка во рамките на наставата, новата улога ми носи и голема радост за соработка со студентите околу нивните идеи и иницијативи за нови активности. На пример, неодамна студентката Клементина Аврамовиќ предложи во Аулата на Факултетот да се прослави роденденот на Радован Павловски со поетско читање и презентација на виртуелниот, дигитален „музеј“ на овој неодминлив поет кој таа го подготвила со ентизијазам и завидна посветеност. Ваквите проекти навистина влеваат силна надеж и покажуваат колку голем потенцијал има меѓу нашите млади колеги. Всушност, и ова интервју е една форма на соработка и затоа, Ви благодарам за поканата и за убавите прашања!

Ангела Таневска

Иван Антоновски: „Небиднинското“ на Шопов се чини е поприсутно отколку пред 60 години, а потврда за тоа се и стиховите на младите македонски автори

Иван Антоновски, е магистер во областа на македонската книжевност, есеист, книжевен критичар, преведувач, поет, а воедно и асистент на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“. На 25 октомври 2023 г. беше промовирана неговата книга „Просто и строго – Конески“ издание на книгоиздавателството „Матица македонска“, одбележувајќи ја 30-годишнината од физичкото заминување на Конески. Исто така, на 29 ноември 2023 година беше промовирана и неговата нова книга „Од онаа страна на Небиднината: разговори со Светлана Шопова за Ацо Шопов“, објавена од издавачка куќа „Дијалог“ по повод 100-годишнината од раѓањето на Шопов.

Која беше Вашата појдовна мисла за „Просто и строго – Конески“?

Повеќе од јасно е дека имаме уште многу да исчитаме и истражиме од она што ни го остави Блаже Конески за да можеме да кажеме дека ние, неговите потомци, вистински го познаваме неговото дело. И должни сме да го истражиме и анализираме она што останало неистражено или маргинализирано, но и она за кое иако можеби веќе многу е пишувано и кажувано, од временска дистанца би констатирале дека е нужно ново осврнување. Исто колку што треба да се осврнеме и на досегашните исчитувања и кажувања. Должни сме не само пред Конески и пред времето негово туку и пред времето сегашно – без да го доистражиме делото на Конески не (ќе) се познаваме целосно ни себеси. Ова не еднаш е нагласено, но токму тоа беше и појдовната мисла при исчитувањата од кои настана оваа книга. Затоа што тие исчитувања се случуваа повеќе години наназад со определба да се обидам, иако не знам колку успеав во тоа, да дадам барем мал, скромн придонес во тоа доистражување на Блажевиот опус. А помислата дека можеби текстовите произлезени од тој обид треба да се најдат во една книга, кај мене дојде во моментите кога ми беше укажана чест и доверба со изборот за асистент, во 2021 година. И еве, се случи „Просто и строго – Конески“. Но со неа, мојот личен опит да го истражувам делото на Конески не запира. Во оваа книга отворив некои прашања за кои се чувствувам должен и самиот да дадам одговор со натамошните исчитувања...

Низ последните страници од „Просто и строго“, се проткајува прашањето „Како да се справиме со нападите што му се задаваат (на македонскиот јазик)?“ Па, кој е Вашиот став по ова прашање?

Во последниве години, дури и нашите генерации се соочуваат со предизвиците од бесмислени ненаучни негирања и напади врз нашиот јазик коишто доаѓаат однадвор, постојано ме прогонува една мисла... И ние како и нашите претходници ќе го одбраниме македонскиот јазик од нападите однадвор, оти научната вистина е непобедлива. Но колку

и како ќе го одбраниме од нападите што секојдневно, можеби и несвесно му се задаваат дома, однатре? Затоа што тие напади, чинам се многу поопасни. А на македонскиот, секојдневно му се случуваат... Поради неретки ситуации во кои „ние сме обично готови да примиме без многу мислење дека нашиот јазик си е сиромашен.“. Состојбата не е многу променета во децениите наназад, затоа што на ваквиот погрешен став, Конески укажува уште во 1946 година. Но и поради отстапувањата од стандардниот македонски јазик онаму каде што е недозволиво, ама особено и поради размислите од не малку поединци дека за новите генерации примарно е што побрзо и подобро да ги совладаат странските јазици и по цена да не го познаваат добро стандардниот македонски, најверојатно поврзувајќи ја нивната иднина со некоја ветена странска земја. Па затоа, неретко, дел од тие што припаѓаат на новите генерации, дома растат со приказни на некој странски јазик... Затоа, и во книгата, отворено прашувам: колку секој од нас помислил и размислил колку и самиот тој, свесно или несвесно можеби придонесува за непочитувањето на македонскиот стандарден јазик во секојдневјето?

Неспорно е дека ни е неопходна национална стратегија, но колку таа навистина ќе се спроведе и колку ќе даде резултати зависи од секого од нас! Зависи од степенот на нашата демонстрирана свесност за важноста на нашиот македонски јазик, и за она што сме, и за она што ќе бидеме понатаму. Секој од нас има одговорност! И институционална, и лична! Ја нагласувам личната, оти имам чувство дека неретки се затскривањата зад колективната или институционалната одговорност. Затоа, наместо да се удираме в гради или да се натпреваруваме во дисциплината плукање во далечина, секој треба да се запраша колку самиот тој придонесува за „нашата единствена комплетна татковина“, како што неретко, дури и пречесто велите кога го цитираме Конески. Да не го правиме тоа само флоскулно и парадно, а потоа да забораваме дека секој од нас има долг и одговорност за таа татковина.

Се консултиравте со повеќе научници од постарата генерација кои имаат пишувано за опусот на Конески, но колку од младата генерација се интересираат да го истражуваат неговото дело?

Покрај осврнувањата кон делото на Конески од нашите претходници меѓу кои се и професорите Георги Старделов, Милан Ѓурчинов и Атанас Вангелов, се вбројуват и оние на нашите современици, меѓу кои со свои книги за Конески, последниве години се искажаа и професорите Веле Смилевски, Димитар Пандев, Весна Мојсова-Чепишевска и Владимир Мартиновски. И тие нè обврзуваат исчитувањето на делото на Конески да продолжи. И добро е што предизвикот и обврската се прифатени од повеќемина од помладите генерации, со осврнувања за кои сведочат и трудови на собирите „Млади македонисти“ и „Како си ми“. Ама, осврнувањата и објавите од филолозите од помладите генерации (треба да) нè обврзуваат пред сè нас, а не нашите потомци – ние да не запреме тука и да го оствариме она што ни останува како долг во натамошното исчитување на

уметничкиот, односно, книжевниот и на научниот опит на Конески. Напишаното од нас сега, всушност (треба да) е самообврзување и за децениите што следат – да продолжиме со растајнувањето на делото, а со тоа и на тестаментот на Конески. И притоа, и критички да го валоризираме и она што го напишале и споделиле генерациите филолози пред нас и нашите современици, обидувајќи се да го надградиме. Неслучајно еднаш реков дека само така, и ние ќе можеме да оставиме тестамент за генерациите што треба да создаваат и исчитуваат по нас. И тоа не само тестамент за Конески туку за севкупната македонска култура.

Околу Шоповото творештво, како дојдовте до идејата да направите книжевни разговори токму со сопругата на Ацо Шопов, Светлана Шопова?

Шопов нема оставено класична автобиографија зад себе. Сета своја биографија, тој ја има запишано во својата поезија. Но и делови од таа поезија се чини не докрај може да се интерпретираат без да се знаат некои факти и информации за животот и делувањето на Шопов што некогаш биле „закопани во длабока тишина“ за таа сама да ги рече. За жал, и покрај вербата на Шопов во моќта на тишината, таа не ги кажа сама тие „закопани“ факти или, пак, можеби ги кажа, но притоа општествената и културната стварност се оглуши. Затоа беше потребно, тие факти од втората половина на XX век, веќе да се кажат јасно и гласно. Оваа идеја е присутна во мене од 2014 година, откако по повод 70 години од објавувањето на шоповата „Песни“, во организација на Катедрата за македонска книжевност и јужнословенски книжевности, на нашиот факултет беше промовиран „Лирскиот дом на Ацо Шопов“ (<https://www.acosopov.com/>). Затоа што преку оваа е-платформа ни е достапно речиси сè од и за творештвото на овој македонски класик, но неговото исчитување води до прашања и дилеми на кои не може во целост да се одговори без тие информации и податоци.

Уште во 1993 година, Анте Поповски има оставено аманет која личност по физичкото заминување на Шопов може да ги каже тие информации и факти – Светлана Шопова. „Треба ли да се потсетуваме на неизмерните значења на сеќавањата на една Софија за нејзиниот сопруг Лев Толстој? На сеќавањата за Манделштам? За Гомбрович? На написите на мајката на Јосиф Бродски?“ Неслучајно и овие Антеви зборови се и на задната корица на книгата...

Разговорите од онаа страна на Небиднината не траеја кратко. Уште во 2021 година, семејството Шопов процени дека е дојдено времето да се кажат информациите и фактите и ми ја укажа честа и довербата да бидам соговорник на шоповата животна сопатничка. Оваа книга се случи токму како резултат на обид за „откопување на закопаното во тишината“. Но, како што реков и на промоцијата, сега сме пред нов предизвик – дали тие информации и факти повторно ќе ги закопаме во тишината или ќе ги искористиме во натамошните исчитувања и во истражувањата за нашата книжевна и културна историја.

Вие спаѓате во поновата генерација научници од доменот на филологијата, па што мислите, колку од поновите генерации се занимаваат воопшто со делото и дејноста на големите великани како што е Ацо Шопов?

Драго ми е што оваа година, на две научни конференции на кои во фокусот беше творештвото на Шопов, учествуваа поголем број истражувачи од поновите генерации, и од Македонија, и од странство, а некои од нив и помлади од мене. Но се надевам дека тоа не ќе е само понесеност од јубилејот туку дека интересот за нови истражувања и исчитувања ќе продолжи, како за делото на Шопов, така и за делата на другите великани од тие генерации. Затоа што има уште многу што да се истражи, анализира и вистински да се вреднува. Впрочем, тоа ни е и обврска, а денес, кога конкретно за Шопов, голем дел од материјалот е и дигитализиран и јавно достапен, немаме ни оправдување она што е обврска на нашите генерации да им го оставиме во „наследство“ на следните генерации. Иако, време е повторно, вистински да им се вратиме и на архивите и на библиотеките, каде има уште многу материјал што не е достапен во електронски формат. Без да го сториме и тоа, ми се чини дека нема да можеме докрај да одговориме на обврската што ја имаме и кон нашата книжевна наука.

Бидејќи оваа година беше објавена антологијата на младата македонска поезија што ја приредивте со проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска, колку се чувствува Шопов во стиховите на најмладата генерација поети?

Во нашава современост, „небиднинското“ на Шопов што е врежано во нашата ДНК се чини е поприсутно отколку пред 60 години кога е објавена неговата книга „Небиднина“, а потврда за тоа се и стиховите на младите македонски автори, родени од 1991 година наваму. И „небиднина“ и „црното сонце“ во поезијата на овие автори не се недефинирани поими или необјаснети состојби, ниту се само хипертекстови туку се дел од изразот на нивното поетско Јас. Од друга страна, забележливо, за дел од нив, поезијата на Шопов е и директна инспирација, па со некои свои песни, водат и дијалог со неговото творештво. Но, клучно, кај некои од нив се забележуваат и поетички склоности што говорат за повторна свртеност кон традицијата и кон македонскиот модернистички израз, во рамките на една новомодернистичка иновативност. Кај авторите родени во 70-тите и 80-тите години на минатиот век, иако беше забележливо дека не можат да се „отуѓат“ од традицијата, сепак се забележуваше тенденција и за „бегство“ од неа преку поетскиот израз, додека кај овие, помлади автори пиететот кон претходниците се изразува токму преку иновативно враќање кон некои поетички особености. Но, допрва ќе видиме колку ќе истраат во оваа творечка настроеност поради која и се препознава можност одново да се говори и за класична книжевна генерација.

Каква порака би испратиле до студентите од Филолошкиот факултет (како идни просветни работници или личности кои професионално ќе се занимаваат со јазикот и книжевноста воопшто)?

Убеден сум дека го имате избрано вистинскиот пат. Истрајте по него со мисла дека секогаш можете да остварите и повеќе – и поради македонскиот јазик, книжевност и култура и поради вас самите, со заветот што сте си го дале кога сте влегле во овој храм на филологијата. Но, и мислете на генерациите по вас и секогаш имајте ја на ум пораката на Шопов од песната „Треба да бидеме подобри“...„заради нас, / заради човековиот „Добар ден“.

Марија Наумоска

*фотографиите се преземени од официјалната Фејсбук-страница на Клуб Матица

Горјан Петревски: Го имаме најубавиот јазик со најадекватни решенија, но ова што ни се случува длабоко ме разочарува

Горјан Петревски е писател за деца и млади, чии дела ни ја топлат душата, нè водат низ најслатките соншта, па дури и кога сме будни. Во првиот број на студентското списание „In medias res“, со него разговараме за поривот да се пишува, интересот за книжевноста кај младите читатели, а Петревски ни го открива и омилениот момент од неговото книжевно патување како и што подготвува следно.

Првин сакам да Ви се заблагодарам што прифативте да го направиме ова интервју, чест ми е и навистина ме радува. Јас би започнала со прашањето: Од што беше предизвикан првиот (уште детски) порив за да се пишува?

Секој разговор со младите, меѓу нив и со студентите, се разбира, со радост го прифаќам затоа што од нивниот свет, како автор, никогаш и не заминав. Што се однесува до почетниот порив, така е, тој е далечен, уште во детските години. Можеби првата љубов кон пишувањето потекнува од татковите приказни што ни ги раскажуваше нам, на четирите деца, тројцата браќа и сестра. Или од времето кога ја научив азбуката и, навечер, во зимските ноќи, гласно им ги читав епските песни за Марко Крале и учев како се создаваат и се воспеваат јунаци. Потоа и од првите прочитани книги во скромната училишна библиотека во родното село, оние од Ванчо Николески, Васил Куноски, Глигор Поповски, Борис Бојаџиски... Подоцна мошне блиска ми стана поезијата и прозата на Видое Подгорец. Таму некаде, во детството, ми останаа почетоците, преку љубовта кон книгите со кои се соочував во раниот период од животот.

Дали храброста е таа којашто е потребна за да се испише внатрешноста на нашата душа врз белиот лист хартија?

Не сум сигурен дали се бара храброст за да почне да се пишува, а со тоа и да се открива душата. Храброста, за која не знаеме дали е и тоа, сама по себе доаѓа можеби и преку сопствената самодоверба. Професорот Блаже Конески, ќе рече дека „тоа е порив и за смисла не прашува.“ Ќе мора да се согласиме со него како одговор на прашањево.

Сведоци сме на Вашите дела и одговорно можам да кажам дека сте водилка на многу љубители на пишаниот збор. Какво е чувството кога некој читател ќе ви каже дека некое ваше дело го инспирирало, му влијаело позитивно?

Ако е така, тоа значи сум го остварил сонот и сум ја постигнал целта. Ете, она што го пишувам допира до публиката и извршува влијание! Но, никогаш докрај не треба да бидеме задоволни со она што го оставаме како творештво. А и не треба премногу да се занимаваме со себеси. Тоа ќе им го препуштиме на читателите. Иако, во творештвото, секогаш можело и повеќе и подобро.

Дали може да се доловат убавините на изминатите децении и притоа да држат внимание кај денешните млади читатели?

Кога човек тргнува кон својата цел, во овој случај по патот на творештвото, верува во себе дека ќе успее, но и верува во другите, во одредени авторитети кои несебично ќе го поддржат за да се реализира. Сепак, најмногу во себе! Тој пат бил убав и полн со соништа. Но, барем кај мене, постоел одреден страв од факторот време кој ни суди и ни пресудува. Пишувајќи, настојувал темите да бидат (колку што се може!), извлечени од времето, да не застарат, да бидат универзални и недопирливи, заштитени од минливоста. Не сум незадоволен. Некои романи пишувани пред половина век, еве, и од сегашниве генерации се прифатливи и се читаат. Тоа ми дава за право да помислам дека, колку-толку, она што се пишува, нема дотолку да застари. Без таква верба, треба да се престане да се твори и работата да им се препушти на подобри мајстори од нас.

Кој е моментот од Вашата писателска кариера којшто ќе го паметите вечно?

Првиот расказ „Старата црешна“, со раскошна илустрација од илустраторот Александар Цветкоски во јануарскиот број на списанието „Развигор“ во 1970 г., тогашен уредник беше писателот Глигор Поповски. Тогаш почувствував дека нема да заставам. Потоа следуваа раскази во „Наш свет“, „Другарче“, подоцна „Росица“, „Колибри“... Но, најголем успех ми беше првата книга „Гороцвет“ во НИК „Наша книга“, за која ми вети дека ќе ми ја објави писателот Видое Подгорец и си го исполни ветувањето, а тоа се случи во 1973 г. и тоа мојата книга беше под број 7, тогаш, во реномираната библиотека „Златен бумбар“, во која беа најавени 100 избрани дела од македонската и странската литература за деца и тинејџери. Арно ама, не очекував и самиот, се разбира, да се објави дебитантска книга

од млад автор. Тогаш си мислев дека сега веќе целиот свет „ме познава“. Беше тоа и своевиден преседан за тоа време..

Дали е доволно заштитено тоа што се пишува и дали автентичноста помага во тоа?

Од аспект на автор, ќе речам дека не е или не е доволно заштитен и од самите нас, но и од општеството во целина. За тоа треба да придонесеме и самите автори. Но, сепак, се надевам, дека работите ќе мора да се придвижат нанапред и нема да се препуштат на стихијата. Оптимист сум во животот во секој поглед, тоа и ќе останам.

Дали доволно го љубиме нашиот јазик? Дали му даваме време и простор?

Не. Категорички не! Го имаме најубавиот јазик, со најадекватни решенија, но, ова што ни се случува, длабоко ме разочарува. И како човек и како автор. Ќе мора да се свртиме кон себеси. А и да го испочитуваме заветот кон оние генерации, кон предците, што низ долги векови и ропства ни го сочувале. Верувам дека тоа ќе се случи. Ќе се соземеме. Но, во никој случај, без вас, без младите генерации во кои многу верувам, затоа што долги години ги проследувам во секое училиште во Македонија.

Ќе бидам љубопитна и за крај ќе прашам: што да очекуваме ново од Вас?

Веќе подолго време работам на роман за возрасни со наслов „Годишните времиња од Вивалди“. Но и на најмладите читатели, оние од трето, четврто и петто одделение, им должам роман - приказна за нивната возраст кој сè уште нема наслов. Се надевам дека во текот на нареднава година и двата ќе бидат подготвени за објавување. А наскоро ми излегува третиот том од проектот „Избрани дела“ во шест тома или вкупно 18 романи. Се разбира, тоа е само извесен дел од мојот опус без книгите со раскази и уште неколку други романи.

Сара Марковска

Савче Ѓошева, студентска правобранителка: Од нас, како млади луѓе треба да извира ентузијазмот и гладта за промени

Савче Ѓошева е една од новоизбраните претставнички на студентите на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“. Таа неодамна беше именувана за правобранителка во Универзитетското студентско собрание, а е и актуелната претседателка на Факултетското студентско собрание при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“. Во интервју таа ни ги открива своите ставови за студентските проблеми и стандард, како и за планираните активности на новиот состав на Универзитетското собрание.

Кои се сегашните студентски проблеми и дали се работи на некакви решенија?

Уф, проблеми има многу, а можеби најмногу во делот студентски стандард! Да почнеме од најавените мерки на министерствата за Економија и Образование со кои 3000 студенти би добиле ваучери за домашен туризам, односно, за летување/зимување во државата, што навидум звучи убаво, но доколку се земе предвид состојбата на студентските домови во коишто живеат студентите 9 месеца, а немаат топла вода или здрав оброк, тогаш се поставува прашањето: зошто ни се потребни 10 дена одмор во најубавите хотели, а студентските домови и понатаму чекаат на датум за реконструкција?

Во делот на студентски стандард е и задоцнетото исплаќање на стипендиите, проблеми со субвенциониранiot оброк и уште многу други (малечки) проблеми.

Понатаму, огромен проблем е автономијата која единиците ја поседуваат фиктивно, не во стварноста. Неможноста да управуваат со сопствените средства поради законите, ги заробува институциите во бирократскиот свет како оној на Кафка и парализира каква било можност за промена.

Кои права се најмногу прекршувани и/или со кои права студентите не се доволно запознати?

Засега најмногу претставки се добиваат во однос на правото на секој студент да добие субвенциониран студентски оброк. Студентите кои ги испратија претставките тврдат дека причините за укинување на нивното право се необосновани, сепак ситуацијата доправа ќе се испитува. Претставки се добиваат и поради нереспонзивноста на професорите, што може да укажува на нарушен однос помеѓу студентот и професорот, нешто што не смее да се случи во здрава академска заедница која го уважува достоинството на студентот.

Лично сметам дека недоволно се запознати и дека не ги препознаваат ситуациите во кои некое право им е прекршено, но, сепак, треба да се направи анализа преку анкета и работилници. Доколку малиот број на претставки се должи на незнаење, тогаш имаме огромен простор врз којшто треба да се делува и од којшто може да излезат прекршоци што предходно не сум ги сретнала.

На што конкретно посветуваш внимание во твојот правобранителски мандат?

Огромен фокус е ставен на подобрување на студентскиот стандард, поради што секојдневно комуницираме со надлежните институции за да изнајдеме решенија како да се подигне истиот. Некогаш таа комуникација оди полесно, некогаш потешко. Сепак, колективно треба да разбереме дека вложувањето во образование и грижата за универзитетите треба да биде приоритет, а тоа мора да се случи преку долгорочна визија и стратегија која решава коренити проблеми. Затоа, институциите не смеат да ги отфрлаат критиките на студентите.

Дебатите и актуализација на теми, коишто не се начнати во нашето општество ќе бидат една од позначајните цели во мојот мандат. Сакам да ги соберам засегнатите страни и носителите на одлуки на една маса, која овозможува здрав дијалог и притоа го развива критичкото мислење на студентите што секако е крајната и најбитна цел.

Веќе една година си претседателка на Факултетското студентско собрание на Филолошки факултет. Што е дејноста на едно факултетско собрание, какви сè активности опфаќа?

Факултетското студентско собрание е мостот кој го воспоставува дијалогот помеѓу Деканатот и студентите. Без вакво формално тело студентите не би можеле да учествуваат

во органите на факултетот, нивниот глас не би бил слушнат, а нивните проблеми би биле занемарени.

Покрај оваа борба за студентски права и системско соочување со проблемите на факултетот, втората компонента на ФСС е овозможување на културна програма која ќе го збогати студентскиот живот и ќе создаде трајни пријателства. ФСС ги креира настаните од студентите за студентите и го негува студентскиот дух и активизам.

Третата компонента е стекнувањето на меки вештини преку членувањето во ова тело. Едноставно учиш како да преговараш, како да ја движиш комуникацијата и како да се однесуваш во формална средина.

Какви промени досега успеало да поттикне Факултетското студентско собрание на Филолошки факултет?

Сегашното ФСС, чиј мандат е во истек, најмногу се залагаше за поткренување на духот на студентите кој за жал сè уште ми се чини дека е апатичен. ФСС бара енергија, жртва и сплотеност, но како млади луѓе од нас треба да извира ентузијазмот и жедта за промени. Студентите треба да понудат критика на штетните флоскули во општеството и да пркосат на моќниците.

ФСС се обиде да ги раздвижи студентите преку воспоставување на Филмскиот и Новинарскиот клуб, простори каде што студентите имаат можност да го изразат своето мислење. Се надевам дека овие клубови ќе го надминат нашиот мандат и трајно ќе останат за идните генерации.

Тука се и поетските читања, што се едни од најдрагите и најмагичните моменти во моето сеќавање. Се надевам дека со нив го заживеавме кампусот.

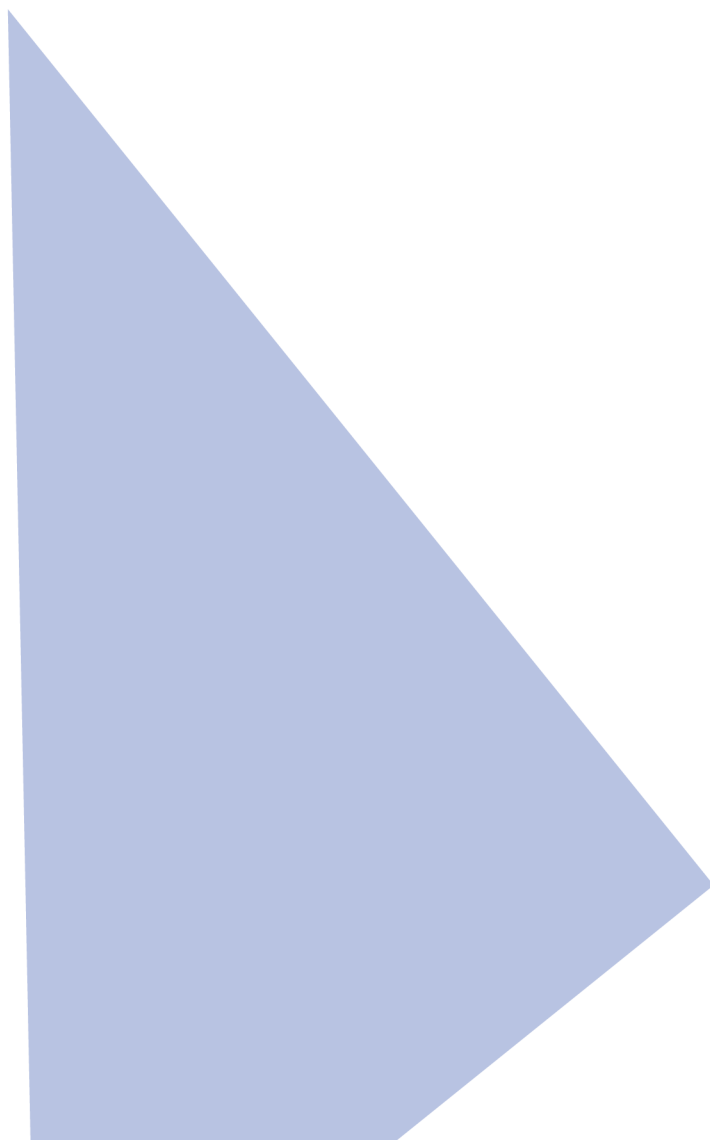
Во мојот мандат, морам да признаам не го видов ФСС во својот полн сјај. Тврдам дека ФСС има огромен потенцијал ако се вложи огромен труд и волја. Ова е едно од малкуте места што овозможува студентите да направат нешто за својата заедница, да го разубават микрокосмосот во кој студираат. Се надевам дека идниот сотава ќе ја има таа сила и посветеност, зашто повеќе од сè би сакала да го видам ФСС како прогресивна студентска организација.

Благоја Јовановски

*фотографијата е преземена од meta.mk

СТУДЕНТСКИ ЖИВОТ

ШТО СЕ СЛУЧУВА НА
ФИЛОЛОШКИОТ
ФАКУЛТЕТ?

СТУДЕНТОТ АНДРЕЈ СТОЈАНОВСКИ Е ПРВЕНЕЦ НА ГЕНЕРАЦИЈА НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ ЗА АКАДЕМСКАТА 2021/2022 ГОДИНА.

Во аулата на Ректоратот на УКИМ традиционално и оваа година беше организирана свеченост по повод доделувањето на наградите на најдобро дипломираните студенти за претходната академска година.

Признанието за најдобар студент на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ го доби Андреј Стојановски, дипломец на Катедрата за македонска книжевност и јужнословенски книжевности, со просек 10,00.

Од името на сите добитници се обрати Стојановски кој рече: „Успехот е резултат на умствените и духовни напори и на нивната интелектуална љубопитност и глад за знаење.“

„Тие награди означуваат крај на една етапа од нашиот живот поврзана со овој универзитет. Мојата искрена желба е тие истовремено да започнат друга етапа во која Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“ повторно ќе биде нашето интелектуално средиште. Сè додека овој универзитет ги има најдобрите во своите редови, неговата основна цел ќе биде знаењето, а највисоките вредности кои во него се негуваат ќе бидат: вистината, доброто и убавината“, истакна Стојановски.

СТУДЕНТКАТА КЛЕМЕНТИНА АВРАМОВИЌ КРЕИРАШЕ ВИРТУЕЛЕН МУЗЕЈ ЗА ТВОРЕШТВОТО НА РАДОВАН ПАВЛОВСКИ

Студентката во четврта година на Катедрата за општа и компаративна книжевност го дигитализира творечкиот опус на македонскиот поет Радован Павловски.

Во виртуелниот музеј, достапен на овој [линк](#), читателите за првпат на едно место ќе може да прочитаат 28 негови стихозбирки, да погледнат дел од неговите цртежи како и аудио интерпретации и преводи на песните и биографски податоци.

Материјалите достапни во виртуелниот музеј се резултат на повеќемесечно пречитување и средување на делата на Павловски што се наоѓаат во Македонската академија на науките и уметностите.

„Тоа е културно и литературно наследство и богатство и сметам дека недостасува кај нас. Недостасуваат и музеи посветени на авторите. Имаме само неколку; на Блаже Конески, на Кочо Рацин, меѓутоа недостасуваат уште многу. Па, еве денес е полесно тоа да се направи барем на интернет. Треба да се уважи таа работа на писателите и да се шири нивното дело“, изјави студентката во интервју за Радио МОФ.

Студентите со веб-страницата се запознаа на промотивниот настан што во ноември се одржа во аулата на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“.

За реализирање на проектот Аврамовиќ доби поддршка од Универзитетското студентско собрание при УКИМ и професорката Лидија Капушевска - Дракулевска од Катедрата за општа и компаративна книжевност при Филолошкиот факултет.

СТУДЕНТОТ БЛАГОЈА ЈОВАНОВСКИ Е ДОБИТНИК НА НАГРАДАТА „ВАВИЛОН“ ЗА НАЈДОБАР МЛАД ПРЕВЕДУВАЧ

Студентот Благоја Јовановски од Катедрата за англиски јазик и книжевност ја доби наградата за најдобар млад преведувач „Вавилон“ за 2023 година што ја доделува Делегацијата на Европската Унија во Македонија во партнерство со Здружението на преведувачи на Македонија.

Признанието му припадна за неговиот превод од англиски на македонски на извадок од делото „Волшебникот“ од Колм Тојбин.

Церемонијалното доделување се одржа во Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ на 9 октомври по повод Европскиот ден на јазиците, а наградата ја додели амбасадорот на ЕУ во земјава, Дејвид Гир.

дигитални осврти

ОБЈАВЕНА Е КНИГАТА „КОН-ТЕКСТОТ“ СО СТУДЕНТСКИ ТЕКСТОВИ ПОСВЕТЕНИ НА ТВОРЕШТВОТО НА МАКЕДОНСКИТЕ АВТОР(К)И ОД ПРВИТЕ ДВЕ ДЕЦЕНИИ НА XXI ВЕК

Книгата „[Кон-текстот: Дигитални осврти](#)“ претставува книжевен преглед на некои дела од македонската литература издадени во првите две децении на 21 век.

Во книгата што како проект го започнува професорката и писателка, и приредувачка на изданието, Калина Малеска во 2017 година, се вклучени лични видувања за избраните книги на петнаесет студенти и студентки од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“.

Идејата за создавањето на еден ваков преглед на македонската литература, вели Малеска, дошла од познајник кој во 2009 ѝ рекол дека во македонската литература нема романи во кои се истражува темата на двојникот.

„На познајникот кој во 2009 година тврдеше дека нема романи за двојникот, му одговорив не толку прецизно: ‘Сигурна сум дека има’. И бев сигурна, само што во тој момент не можев да се сетам на конкретен пример; и ми остана дилемата дали има или нема такви романи. Ова е еден од мотивите за настанувањето на оваа книга. Информациите се толку распространети на толку многу различни платформи, книги, медиуми, што сосема е нормално човек да не биде информиран за сè што било објавено под називот ‘македонска книжевност’. Една ваква книга, сметам, може да содржи значајни информации за она што е објавено во одреден период кај нас – овде, конкретно тоа е периодот на првите две децении од дваесет и првиот век“, забележува таа за првичниот мотив за создавање на книгата.

*фотографијата е преземена од веб-страницата на „Кон-текстот: Дигитални осврти“

ЗАПОЧНА СО РАБОТА ФИЛМСКИОТ, ТЕАТАРСКИОТ И ДЕБАТНИОТ КЛУБ НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“

Во рамки на студентските активности што започнаа со работа оваа година е и Филмскиот, театарскиот и дебатниот клуб. Во рамки на филмскиот дел, на нашиот факултет се прикажаа филмовите „Chunking Express“ на хонгконшкиот режисер Вонг Кар - Ваи, краткометражниот филм „Адам и Ева“ на македонскиот режисер Ѓорче Ставрески, краткиот анимиран филм „The Boy, the Mole, the Fox and the Horse“, филмот „Амели“ на Жан - Пјер Женет, „Corpse bride“ на режисерите Тим Бартон и Мајк Џонсон и „Нема да си сама“ на режисерот Горан Столевски, а во рамки на дискусиите за филмовите гостуваа: Ѓорче Ставрески, Сара Климоска и Милена Недевска. Во рамки на театарскиот дел од овој клуб се одржа разговор со авторката и професорка Румена Бужаровска и режисерката Нела Витошевиќ на тема „Преточување на прозентекст во дијалог“, посветено на збирката раскази „Мојот маж“, според која Витошевиќ направи театарска претстава, како и гостување на Благоја Бошковски – Буцко, кој одржа предавање на тема „Превод на драма за театарска поставка“. Настаните на Филмскиот, театарскиот и дебатниот клуб ги модерира студентите од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, а се во организација и координација на Факултетското студентско собрание и професорката Мира Беќар. Исто така, овој Клуб е во соработка со МААА.

СТУДЕНТИТЕ
препорачуваат

Благоја Јовановски

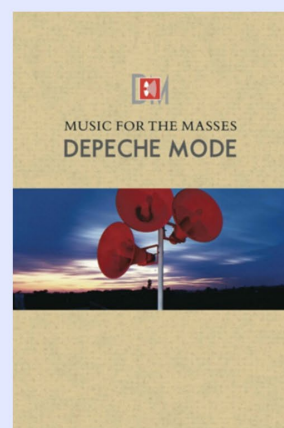
Книга:
„Лето во кое те нема“
Петар Андоновски

Филм:
„Happy Together“
Вонг Кар Ваи

Албум:
„Music for the Masses“
Depeche Mode

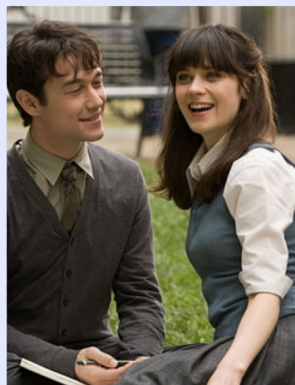

Тамара Николовска

Книга:
„Госпоѓа Даловеј“
Вирџинија Вулф

Филм:
„(500) Days Of Summer“
Марк Веб

Албум:
„Tango“
Negative

Марија Наумоска

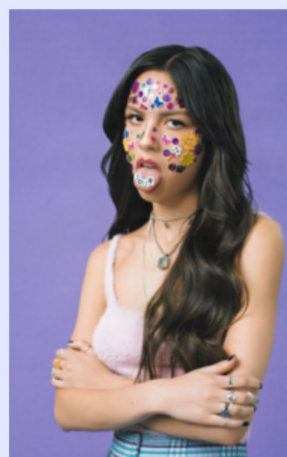
Книга:
„Гордост и предрасуда“
Џејн Остин

Филм:
„The Age of Adaline“
Ли Толанд Кригер

Албум:
„Sour“
Оливија Родриго

ВОЛОНТИРАЈ

Каде можам да волонтирам?

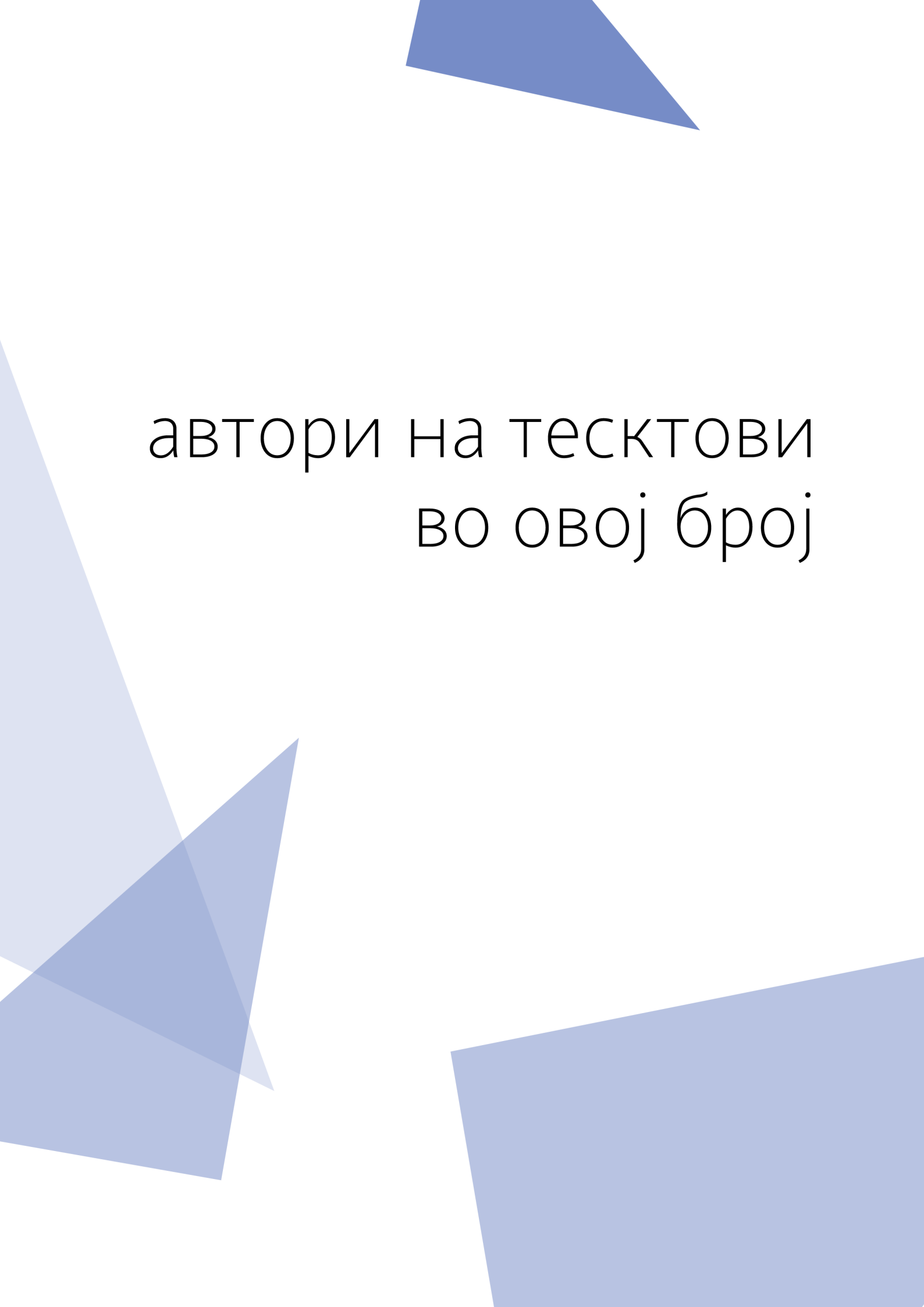

ВО МАКЕДОНИЈА

ВО СВЕТОТ

автори на тесктови
во овој број

Бисера Стефановска

студентка на Катедрата по општа и компаративна книжевност

Дејвид Величковски

студент на Катедрата по општа и компаративна книжевност

Дарија Јовановска

студентка на Катедрата по општа и компаративна книжевност

Александра Трајковска

студентка на Катедрата по англиски јазик и книжевност

Елена Шаптеска

студентка на Катедрата по македонски јазик

Анастасија Лефкоска

студентка на Катедрата по англиски јазик и книжевност

Ива Делевска

студентка на Катедрата по англиски јазик и книжевност

Јана Фидановска

студентка на Катедрата по англиски јазик и книжевност

Лина Станоеска Пума

студентка на Катедрата по македонски јазик

Тамара Мицајковска

студентка на Катедрата по македонски јазик

Михаела Стевковска

студентка на Катедрата по општа и компаративна книжевност

Марија Велинова

студентка на Катедрата по општа и компаративна книжевност

Ведрана Петрова

студентка на Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје

Иван Трајковски

студент на Економски факултет - Скопје

Ангела Таневска

студентка на Катедрата по општа и компаративна книжевност

Марија Наумоска

студентка на Катедрата по македонска книжевност и култура

Сара Марковска

студентка на Катедрата по општа и компаративна книжевност

Благоја Јовановски

студент на Катедрата по англиски јазик и книжевност

